

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**6 YAŞ ÇOCUKLARINDA BAĞLANMA FİĞÜRLERİYLE KURULAN BAĞLANMA
STİLLERİ İLE OYUN BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
GÜLCE NUR DİNÇER

GAZİANTEP-2019

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**6 YAŞ ÇOCUKLARINDA BAĞLANMA FİGÜRLERİYLE KURULAN BAĞLANMA
STİLLERİ İLE OYUN BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
GÜLCE NUR DİNÇER

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ŞAZİYE SENEM BAŞGÜL

GAZİANTEP – 2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Gülce Nur Dinçer** tarafından hazırlanan “**6 Yaş Çocuklarında Bağlanma Figürleriyle Kurulan Bağlanma Stilleri ve Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı tez, **27/06/2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Şaziye Senem BAŞGÜL

Jüri Başkanı

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğrt. Üyesi Mediha ÖMÜR

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğrt. Üyesi Duygu DİNÇER

İbni Haldun Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “6 Yaş Çocuklarında Bağlanma Figürleriyle Kurulan Bağlanma Stilleri ve Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşücek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlanmış olduğum kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 10/07/2019

Gülce Nur DİNÇER

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hikayesi 2017 yılında aldığım “Seminer Dersi” ile başladı. Bu zorlu ve öğretici sürecin başlamasında bana destek veren ve çalışmanın içeriği ile ilgili taslağı oluşturmamda yardımcı olan kıymetli hocam Prof. Dr. Osman Tolga Arıcağ’a ,

Araştırma konusunu duyup benden daha çok heyecanlanan bir tez danışmanım oldu. Her motivasyon düşüklüğümde enerjik sesi ile beni ayağa kaldıran, desteğini her zaman hissettiğim değerli hocam Doç. Dr. Şaziye Senem Başgöl’e ,

Verilerin analizi kısmında sorularıyla sürekli danıştığım ve çalışmanın son anına kadar fikirleri ile destek veren arkadaşım Dr. Osman Hatun’a ,

“Uzak diye bir yer yok, paylaştığımız gökyüzü kavuşuyor bizi” sözünün hatırlattığı, çok uzaklardan fikirleri ile destek veren kıymetli meslektaş, dostlarım Ayşenur ve Mehmet Dinç’e ,

Haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim tüm aileme,

Araştırma süreci boyunca sevgisi ve desteği ile yanımda olan biricik eşim Eren Murat Dinçer’e teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Bu araştırmada, “6 Yaş Çocuklarında Bağlanma Figürleriyle Kurulan Bağlanma Stilleri ve Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulaması; 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ili Fatih ilçesinde ilkokul 1.sınıfa başlamış 6 yaşındaki öğrenciler,veliler ve öğrencileriyle gerçekteştirilmiştir. Çalışma random örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 90 öğrenci ve velileriyle yapılmıştır.

Araştırma kapsamında; katılımcıların bağlanma düzeylerini ölçmek için “Tamamlanmamış Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği”, oyun becerilerini ölçmek için ”Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” ve katılımcıların demografik bilgilerini almak amacıyla “Veli Formu” kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; araştırmaya katılan 6 yaş çocuklarının bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanma düzeyi arttıkça oyun becerisinin arttığı kaçınmacı ve olumsuz bağlanma düzeyi arttıkça oyun becerisinin düştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Bağlanma Figürü, Bağlanma Stilleri, Oyun Becerileri, 6 yaş çocuğu

ABSTRACT

This study aimed to examine the impact of attachment styles on the domain of playing skills in 6 years old children. The study was conducted with 6 years old first year primary school students and their parents in Fatih District of Istanbul in 2018 and 2019. To identify the level of attachment of participants "Incomplete Stories with Doll Family Scale" was implemented; to identify play skills of participants "Game Skills Scale" was implemented and to identify demographic information of participants "Parents Form" was implemented.

Findings revealed a significant relationship has been found between attachment styles and play skills of participants. In conclusion, playing skills has increased with increased secure attachment level and has decreased with increased dismissive and negative attachment styles.

Keywords: Attachment, Attachment Figure, Attachment Styles, Play Skills, 6 years of age

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	5
1.3 Tezin Önemi.....	6
1.4 Varsayımlar	6
1.5 Sınırlılıklar	6
1.6 Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Bağlanma Kavramı	8
2.2. Bağlanma Davranışının Genel Özellikleri ve Gelişimi.....	8
2.3. Bağlanma Figürü.....	9
2.4. Bağlanma Kuramı	10
2.5. Bağlanma Örüntüleri	11
2.6. Bağlanma Davranışına Etki Eden Faktörler	15
2.6.1. Bedensel Temas ve Bağlanma	17
2.6.2. Doğum Türü ve Bağlanma.....	19
2.6.3. Doğum Sonrası Depresyon ve Bağlanma	20
2.6.4. Ebeveyn Kaybı ve Bağlanma.....	21
2.7. Oyun ve Oyunla İlgili Yaklaşımlar.....	23
2.8. Oyun Becerileri	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Evren ve Örneklem	29
3.2.1. Evren	29
3.2.2. Örneklem.....	29
3.3. Veri Toplama Araçları.....	31
3.3.1 Veli Formu	31
3.3.2 Tamamlanmamış Oyuncak Hikayeleri Ölçeği (TOBAH)	31
3.3.3 Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği	32
3.4 Verilerin Toplanması	32
3.5. Verilerin Analizi.....	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
BULGULAR	34
4.1 Grubun Genel Yapısına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	34
4.2. Araştırmanın Alt Amaçlarına İlişkin Bulgular	40
4.2.1. Altı Yaş Çocuklarının Oyun Becerileri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki.....	40
4.2.2. Ebeveynin Medeni Durumuna Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	42
4.2.3. Annenin Eğitim Durumuna Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	42
4.2.4. Annenin Çalışma Durumuna (Mesleğine) Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	43
4.2.5. Ebeveyn Kaybı Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	43
4.2.6. Doğum Türü Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi	44
4.2.7. Doğum Sonrasında Bebekle En Çok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	44
4.2.8. Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	45
4.2.9. Bedensel Temas Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi.....	45

4.2.10. Annenin Çocukla Kurduğu İlişki Biçimine Göre Çocukların Bağlanma Stillерinin Değerlendirilmesi.....	46
4.2.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi... ..	46
4.2.12. Anaokulu/Kreş Deneyimi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	47
4.2.13. Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	47
4.2.14. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	48
4.2.15. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	49
4.2.16. Doğum Türü Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi	49
4.2.17. Doğum Sonrasındaki İlk Yıl Bebekle Ençok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi	50
4.2.18. Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	50
4.2.19. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	51
4.2.20. Çocukla Kurulan İlişki Biçimi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	51
BEŞİNCİ BÖLÜM	53
TARTIŞMA ve YORUM.....	53
ALTINCI BÖLÜM.....	57
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	57
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	72
EK-1 : Veli Formu	72
EK-2 Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği İzin Yazısı.....	73
EK-3 Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri (TOBAH) Ölçeği İzin Yazısı.....	74

EK-4 Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri (TOBAH) Ölçeği Sertifika Eğitim Kaydı.....	75
EK-5 İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	76

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	34
Tablo 2. Kardeş Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	34
Tablo 3. Kardeş Sırası Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 4. Annenin Yaşı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 5. Annenin Mesleği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 6. Annenin Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 7. Ekonomik Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 8. Ebeveyn Birlikteliği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	37
Tablo 9. Doğum Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	37
Tablo 10. Doğum Sonrası İlk Yıl İçersinde Bebekle En Çok İlgilene Kİşi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	37
Tablo 11. Doğum Sonrası Depresyon Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	38
Tablo 12. Kreş-Anaokulu Deneyimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	38
Tablo 13. Haftada Kaç Saat Parka Gidildiği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	38
Tablo 14. Bedensel Temas Derecesi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	39
Tablo 15. Çocukla İlişki Biçimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	39
Tablo 16. Korku Anında Sığınılan Kişi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	39
Tablo 17. Sıkıntılı Anlarda Çocuğun Anneye Yaklaşması Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	40
Tablo 18. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve TOBAH (Bağlanma Stilleri) Ölçeğinden Alınan Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	40
Tablo 19. Öğrencilerin Bağlanma Stillerine (TOBAH) İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	41
Tablo 20. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanlarla TOBAH (Bağlanma Stilleri) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 21. Ebeveynin Medeni Durumu Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	42
Tablo 22. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bağlanma Stillerinin Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	42
Tablo 23. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	43

Tablo 24. Bağlanma Stillerinin (TOBAH) Doğum Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	44
Tablo 25. Doğum Sonrasında Bebekle En Çok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	44
Tablo 26. Bağlanma Stillerinin (TOBAH) Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	45
Tablo 27. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stillerinin) Puanlarının Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	45
Tablo 28. Annenin Çocukla Kurduğu İlişki Biçimi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	46
Tablo 29. Oyun Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	46
Tablo 30. Oyun Becerilerinin Anaokulu/Kreş Deneyimi Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	47
Tablo 31. Oyun Becerilerinin Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	47
Tablo 32. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Oyun Becerileri Puanlarının Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	48
Tablo 33. Oyun Becerilerinin Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	49
Tablo 34. Oyun Becerilerinin Doğum Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	49
Tablo 35. Oyun Becerilerinin İlk Yıl Bebekle Ençok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	50
Tablo 36. Oyun Becerilerinin Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	50
Tablo 37. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre Oyun Becerileri Puanlarının Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	51
Tablo 38. Oyun Becerilerinin Çocukla Kurulan İlişki Biçimi Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. “Bartholomew ve Horowitz’in Dörtlü Bağlanma Modeli” (1991) 14

KISALTMALAR

OBDÖ : Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği

TOBAH : Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Birinci bölümde araştırma yapılacak konunun problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, varsayımları, sınırlılıkları ve kullanılacak tanımlar hakkında bilgi verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Dünyadaki tüm organizmaların özellikle yaşamlarının ilk dönemlerinde hayatta kalabilmesi için bağlara ihtiyaçları vardır. Biyolojik olarak yeterince gelişmemiş olması nedeniyle bebek kendisine bakım veren kişiyle kaçınılmaz olarak bir bağ kurar (Tüzün ve Sayar, 2006). Yaşamın ilk döneminde bebeğin bağıllık geliştirdiği ilk kişi onun bakımını üstlenen kişidir (Deniz, Hamarta ve Arı, 2005). Normal gelişimde, ebeveyn duygusal olarak yeterli düzeyde ulaşılabilir bir ebeveyn iken bazen beklenmeyen durumlar ortaya çıkabilmektedir. Anne ya da baba; sağlık sebepleri, göç, savaş ya da ruh sağlıklarının yerinde olmaması gibi anlık ya da genel çeşitli sebeplerden dolayı ulaşılabilir olma özelliklerini yitirdiklerinde çocuk bu durum karşısında tepki göstermektedir. Ebeveynin ulaşılabilir olması ile kast edilen, ihtiyaçları karşılayacak kadar fiziki yakınlıkla birlikte, çocuğun duygu ve iç dünyasını anlayacak düzeyde yakın olunmasıdır (Bowlby, 1973).

Psikanalitik gelenekten gelen Bowlby, ikinci dünya savaşının ardından ebeveynlerini kaybeden çocuklar üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda, annenin çocuk için sadece dürtüsel ihtiyaçların giderdiği için önemli olduğunu söyleyen dürtü temelli ve intrapsişik açıklamaları yetersiz bularak evrimsel biyoloji, etiyoloji, gelişimsel psikoloji, kognitif bilimler ve kontrol sistemleri teorisini kullanarak ruhsal gelişimde dış gerçekliğin, özellikle de annenin önemini vurgulamıştır (Bretherton,1992; Cassidy, 2008; Hazan ve Shaver, 1994; Knox, 1999). İlk kez 1958 yılında Bowlby tarafından “attachment” bağlanma teriminin kullanılmasından sonra birçok araştırmacı için çocuğun doğuştan getirmiş olduğu fizyolojik belirtiler ile yönlendirilen, sosyal ilişkilerinin başlangıç noktası olan ve ileride kuracağı ilişkilerde anahtar rol oynayan bu kavramı araştırmıştır (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Bowlby, bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu belirtmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Bu bakış açısıyla bağlanma , çocuğun anne-baba ya da kendisine bakım veren kişi ile kurduğu sürekliliği ve tutarlılığı olan duygusal bağıdır (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bağlanma kuramı, insanların, başka kişilerle güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin sebeplerini açıklamaktadır.

Bağlanma sisteminin kavramsal çerçevesi yakınlık aramak, güvenli sığınak bulmak ve güvende olmak şeklindeki işlevlerle tanımlanmaktadır. Bowlby'ye (2012: 11) göre bağlanma, bir kişinin korktuğu zaman veya çevresinde bir tehdit ve tehlike algıladığında, bir figürle ilişkiye geçme veya yakınlık kurma isteğidir. Bağlanma, ilişki kurulan bir figürün varoluşu ve bu figüre karşı duyarlılık göstermesi, bağ kuran kişide kuvvetli bir güven duygusu uyandırmaktadır (Deniz, 2006).

Bağlanma kuramına göre çocuğun dünyaya geldiği ilk dönemlerde ona birincil bakım veren kişilerle kurduğu ruhsal bağ, tüm hayatını psikolojik olarak etkilemektedir (Bowlby, 1969,1973,1980). Bağlanma konusunda çeşitli araştırmalar yapan birçok kuramcı (Ainsworth ve Bell, 1970; Bowlby, 1969; Fonagy, 2003) üç yaşa kadar olan sürecin kritik olduğunu ifade etmiş, bunun yanında birincil bakım veren kişilerle özellikle de anneleriyle kurdukları ilişkinin ileriki yaşlarda birçok seçimini etkileyeceğini ve önemli sonuçlar doğuracağını belirtmişlerdir. Banse (20004) 'de bebeklik dönemindeki bağlanma kalitesinin ilerleyen yıllarla beraber diğer yetişkin kişilerle kurulan ilişki sürecini etkilediğini tespit etmiştir. 2000 yılında Waters, Merrick, Albersheim ve Treboux tarafından yapılan bir başka araştırmada da erken dönem (0-3 yaş) anne-çocuk bağlanmasının ne kadar olumlu kurulduysa ilerleyen dönemde kurulan yakın ilişkilerinde o kadar olumlu olduğu, ne kadar olumsuzsa o kadar zorluk yaşanacağını ortaya koymuştur.

Bowlby 'e (1980) göre bebeklikteki etkileşimlerin bu kadar önemli olmasında bebeğin birincil bakım verenlerle kurmuş olduğu ilişkinin doğası belirleyicidir. Bu ilk yıllardaki bağlanma figürüyle yaşanan tekrarlanan etkileşimler boyunca, bebekler ne bekleyeceklerini öğrenir ve davranışlarını buna göre ayarlarlar. Bireyin erken çocuklukta (0-3 yaş) birincil bakım veren kişi ile kurmuş olduğu ilişki hayatı boyunca kurduğu ilişkilerin temelini başka bir tanımlama ile "içsel çalışma modellerini" oluşturmaktadır. Bowlby kişinin bu "içsel çalışma modelleri" ile geliştirdiği zihinsel temsillerle başkalarıyla ilişki kurduğunu belirtmiştir. Bu modelin kişinin kurduğu her ilişkiye yönelik bilişsel ve duygusal özellikler taşıdığını ifade etmiştir. Bilişsel ve duygusal özellikler taşıyan bu yapı erken dönem kurulan anne-bebek ilişkisiyle oluşmaktadır "İçsel çalışma modelleri" sadece ilişkileri değil kişinin dikkati, bilişi ve belleğini de yönetmektedir (Bowlby, 1969,1973,1980).

Bowlby'nin yaptığı çalışmalardan yola çıkan Ainsworth ve arkadaşları bebeklerin bağlanma figürleriyle olan ayrılma ve birleşme durumlarına farklı tepkiler verdiğini gösteren, laboratuarda deney düzeneği oluşturmuşlar ve çok farklı bağlanma stillerini olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmada güvenli, kaygılı, kaçınmacı olarak üç ana örüntüyü betimlenmişlerdir

(Ainsworth ve Bell, 1970, 1972; Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978; Hazan ve Shaver, 1998). Bağlanma stilleri ilerleyen yıllarda başka çalışmalarla birlikte dört kategori olarak tanımlanmıştır (Main ve Solomon, 1986, 1990). Bebeklikte biçimlenen bağlanma stilleri, bireyin yaşamında önemli rol oynamakta ve yetişkinlikte de etkileri görülmektedir. Bartholomew ve Horowitz'in (1990, 1991) yaptığı çalışmada bağlanma türleri güvenli (secure), saplantılı (preoccupied), kaçınmacı (dismissing) ve korkulu (fearful) olarak dört kategoriye ayrılmıştır.

Belirlenen bağlanma stillerine göre güvenli bağlanan kişilerin çocukluğunda ebeveynlerinden aldığı bakımın erişebilir, tutarlı, zamanında ve ihtiyaa uygun olduğu bilinmektedir. Böyle bir bakım sonucunda ocuk kendisinin sevildiğini ve değerli olduğunu hissetmekte, yardıma ihtiyaı olduğunda kendisine yardım edileceğine gvenebilmektedir. Bağlanmaya ilişkin içsel modelini bu yönde oluşturan çocuklar ilişkilerinde hem kendilerini hem de ilişki kurduğu diğer insanları olumlu algıladıkları için bu kişilere yardım edip onlardan yardım isteyebilirler. Sonraki yaşamlarında da daha öz güvenli, mutlu ve yetkin oldukları gözlenmektedir. Diğer üç bağlanma stillindeyse kişiler bağlanma figürlerinde tutarsız ya da ihmal edilen bir bakım aldıklarından ötürü hem kendini hem de ilişki kurduğu kişileri olumsuz algılamaktadır. Bu nedenle karşılıklı temasın olduğu davranışları sergilerken zorlanmaktadırlar (Hazan ve Shaver, 1994; Main, 1990 akt. Karakulak, 2009). Bunun yanında lkemizde Teze ve Arslan (2016) annesi çalışan çocukların yaşadıkları, ayrılık kaygısının bağlanma stilleriyle ilişkisini incelenmişlerdir. Yapılan araştırmada güvenli bağlanma arttı yalnız kalma korkusu ve kaygının azaldığı ortaya konmuştur. Güvenli bağlanma dışında diğer bağlanma stilleriyle bağlanan kişilerin sosyal ilişkilerinde sorun yaşamanın dışında psikopatolojik olarak ruh sağlığı sorunlarına yatkınlık gösterdikleri belirtilmiştir (Sümer, nal, Selçuk, Kaya, Polat ve ekem, 2009).

Bağlanma, yaşamın her döneminde etkisini sürdürse de, duygusal yakınlık ve derinlik anlamında orta çocukluk döneminde azalmaktadır (Mayseless, 2005). Ayrıca bu dönemde bağlanma zihinsel modelleri belirginleşmiş beklenti ve inançlara yön vermeye başlamıştır. Lieberman, Doyle ve Markiewicz (1999) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, kişilerin ilerleyen yaşla beraber anne ve babalarını bağlanma figürü olarak görmedikleri fakat orta çocuklukta anne babanın bağlanma figürü olmaya devam ettiğini belirtmişlerdir.

Bağlanma kuramında, bakım verenin güvenli s olarak kullanılması çocuğun gelişiminde çok önemli olan keşif ve oyuna imkn sağlamaktadır. Oyun, ocuğun her gelişim alanında sağlıklı büyüyüp gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. ocuk, oyun içinde gerçek yaşamın provasını yapmaktadır (Budak, 2016).

Winnicott'a göre oyun kavramı evrensel ve sağlıklı olmaya aittir. Oyun büyümeyi, büyümek de sağlığı getirir. Oynayabilen bireyin kişilerarası ilişkiler kurabildiğini belirtmiştir. Doğal olan şeyin oyun olduğunu ifade etmiştir (Abram, 2007; Winnicott, 2007). Oyun ayrıca çocuğun yaşadığı çevreye dair kuralları öğrenmesini sağlamaktadır. Tüm gelişim alanlarına dair gerekli becerileri kazanmasında belirleyicidir (Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit, 2016).

Çocuklar yaşadıkları duygusal deneyimleri ifade edecek sözel bir dil derinliğine ve yelpazesine sahip olmadıkları için kendilerini ancak oyunun diliyle ifade edebilmektedirler; bu haliyle oyun çocukların doğal iletişim aracıdır (Landreth, Homeyer ve Morrison, 2006). Çocuk oyun aracılığıyla aynı zamanda bağımsızlığının ve hayal gücünün sınırlarını keşfetmekte ve kimliğini kazanmaktadır (Çay, 2006). Oyun; çocuğun öz bakım becerilerinin, dil, sosyal becerilerinin ve renk, sayı, ağırlık vb. bilişsel kavramların gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Aktaş, 2000; Kaytez ve Durualp, 2014). Kısacası oyun, çocuğun gelişimsel olarak halihazırdaki becerilerini sağlamlaştırır ve onu sonraki basamaklara hazırlar; buna mukabil oyun becerilerinin eksikliği diğer gelişim alanlarını da engellemektedir ki bu da oyun becerinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa, 2013).

Oyundaki etkileşim, sosyal gelişimin yanı sıra psikolojik olarak yeni örüntülerin oluşmasını da sağlamaktadır (Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit, 2016). Bu konu ile ilgili az sayıdaki araştırmalardan birisi Howes ve Stewart'ın (1987) yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışmada, yaşları 11-30 ay arasında olan 55 çocuğun, yaşlıları ve oyuncaklarla olan oyun davranışları incelenmiş, aileye ait psikolojik ve demografik bilgileri de annelerden alınmıştır. Stresli ortamlarda büyüyen çocukların hem arkadaşlarıyla hem oyuncaklarla ile daha az etkileşime girdiğini gözlemlemişlerdir. Araştırmanın sonucunda, çocuk ve ebeveynleri arasında gerçekleşen ilişkinin, oyun içinde problemleri davranış sergilemede önemli bir belirleyici olduğu belirtilmiştir.

Çocuklar, doğdukları andan itibaren gelişim dönemleri boyunca başta aile ve yakın çevrelerinden öğrendiklerini sentezleyerek ruhsal ve bilişsel yapılarını oluştururlar. Toplumun geleceğine yön veren çocuklar ve gençlerin kişilik oluşumları sürecinde, sağlıklı büyümeleri önemli bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde bağlanma stilleri ve oyun becerileri arasındaki ilişkiye yönelik sınırlı sayıdaki araştırma ve yayın göz önüne alınıp, literatürdeki boşluk gözlemlenerek bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Çalışmamızda, çocuğun sağlıklı gelişmesinde son derece büyük önem taşıyan iki unsur olan, “bağlanma” ve “oyun” arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır. Bu

amaçla, 6 yaşındaki çocukların bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri ile oyun oynama becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ilk amacı, 6 yaşındaki çocukların bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri ile çocukların oyun oynama becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın alt amaçları ise 6 yaş grubundaki çocukların oyun becerileri ve bağlanma stilleri puanlarının demografik değişkenlere göre (cinsiyet, medeni hali, ekonomik durum, ebeveynlerin çalışma durumu vb) farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek olacaktır. Belirtilen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 6 yaş çocuklarında bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) ile oyun becerileri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
2. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) ebeveynlerin medeni hali değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) ile ebeveynlerin çalışma durumları (çalışan/çalışmayan) değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) ebeveyn kaybı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin doğum türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
7. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin ilk yıl içinde bakım vermesine göre farklılaşmakta mıdır?
8. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin doğum sonrası depresyon değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

9. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin bedensel temas derecesi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

10. 6 yaş çocuklarının bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri (güvenli, kaçınma, düşmanca/negatif) annenin çocukla kurduğu ilişki biçimi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

11. 6 yaş çocuklarının oyun becerileri, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

12. 6 yaş çocuklarının oyun becerileri, anaokulu-kreş deneyimi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

13. 6 yaş çocuklarının oyun becerileri, dil ve yürüme becerileri değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Tezin Önemi

Ülkemizdeki akademik yazın dünyasında bağlanma stilleri konusunda çok sayıda araştırma olmasına rağmen bağlanma ile oyun becerilerinin gelişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma olması böyle bir çalışma yapma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma ile çocuk-ebeveyn bağlanması ve oyun terapisiyle ilgili literatüre katkı sağlanması planlanmaktadır. Ayrıca birçok sosyo-kültürel ve ekonomik değişken bağlanma temelinde incelenip çocuk ruh sağlığı alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Araştırmaya katılan çocuk ve ebeveynlerin veri toplama araçlarına verdikleri yanıtların doğru ve samimi olduğu bunun yanı sıra çocukların zeka düzeylerinin birbirine yakın olduğu, psikiyatrik bir rahatsızlıklarının olmadığı çalışmanın varsayımları arasındadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Fatih ilçesinde bir eğitim kurumuna devam eden 6 yaşındaki çocuklar ve onların ebeveynlerinden alınan bilgilerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Bağlanma: Çocuk ile bakım vereni arasında gelişen, bakım verenin varlığının çocuğun veya yavrunun, güvenlik, rahatlık, emniyet hissine katkı sağladığı, bakım verenden ayrılığınca rahatsızlık verdiği ve bağlanma figürüne yakınlığın arandığı duygusal bir bağıdır. (Bowlby, 1969, Strickland, 2001).

Bağlanma Figürü: Çocuğun üzgün ya da tehdit altında hissettiğinde yakınlık aradığı kişi yada kişilerdir (Bowlby, 1969).

Bağlanma Stilleri: Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) çocukların bağlanma davranışlarını, bağlanmadaki kalite farklılıklarını gözlemleyebilmek ve kategorize edebilmek için yaptıkları deneyler sonucunda geliştirdikleri bağlanma çeşitleridir. Ainsworth ve arkadaşları, bu amaçla “Yabancı Oda Durum” deneyi yapmış, bu deneyde çocukların annelerinden ayrılma, yeniden birleşme ve yabancıyla yalnız kalma durumlarını gözleyerek üç tip bağlanma stili geliştirmişlerdir: Güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma.

Oyun Becerileri: Çocuğun tüm gelişim alanlarıyla (bedensel, ruhsal, sosyal, zihinsel vb.) ilgili olan oyunda kullandığı bilişsel, sosyal ve fiziksel tüm becerileri ifade etmektedir (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa, 2013)

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bağlanma ve bağlanma davranışının genel özellikleri, bağlanma stilleri, bağlanma sürecine etki eden diğer etmenler (bedensel temas, doğum türü, ebeveyn kaybı vb.) ve araştırmanın diğer kısmını oluşturan oyun ile ilgili kuramsal bilgi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Bağlanma Kavramı

Bağlanma, hayatın ilk günlerinden itibaren başlamakta olup, çevre ile girilen iletişim neticesinde gelişen, duygusal yönü ağırlıkta olan bir durumu ifade etmektedir. Ayrıca bağlanma bakıcı ve çocuk arasında gelişmekte olan, çocukların kendilerine bakan kişileri aramaları ve yakınlık arayışlarıyla kendini göstermekte olan, bilhassa stres halinde daha belirginleşen, devamlılığı bulunan, dayanıklı duygusal bağ biçiminde de ifade edilmektedir (Ainsworth, 1997).

Bowlby (1969,1973, 1980), bağlanma kavramını bakıcıya dönük yakınlığın sürdürülmesini sağlayan, bireylerin kendileri açısından önemli buldukları insanlara karşı geliştirmekte oldukları kuvvetli duygusal bağlar şeklinde ifade etmektedir. Bağlanma birden fazla kişiye de olabilir ancak birincil bağlanma figürü hemen hemen her zaman annedir. Bunun dışında bakım veren diğer kişilerle de bağlanma gerçekleşir.

Bağlanma aynı zamanda çevredeki algılanan tehdit düzeyine göre de farklılık göstermektedir; Ainsworth ve Bell (1970) çocuğun içinde bulunduğu ortamda gerçek bir dış tehdit olması durumunda ve bağlanma figüründen nispeten uzunca süre ayrı kalması durumunda çocuğun bağlanma davranışının arttığını ifade etmişlerdir.

2.2. Bağlanma Davranışının Genel Özellikleri ve Gelişimi

Bowlby'e (1969,1973,1980) göre bağlanma davranışının biyolojik bir temeli söz konusudur. Buna göre tüm memelilerde bağlanma, yavrunun hayatta kalmasını sağlayan biyolojik bir mekanizmadır. Çocuk bakım veren ile etkileşimi sağlayan ağlama, emme, izleme, gülümseme, takip etme vb. davranışlara biyolojik olarak programlı olarak doğar. Ancak bağlanma 6.-9. aydan başlayıp 3 yaşa kadar uzanabilen bir süreçte gerçek manada gelişir. Bowlby (1969) bağlanmanın gelişim sürecini dört aşamalı olarak tanımlamıştır: Buna göre ilk başta çocuk doğumdan üç aya kadar belli bir odağı olmayan ağlama, gülme, göz kontağı kurma

gibi diğerlerinin dikkatini çekmeyi sağlayan davranışlar gösterir. 3-6 aylar arasındaki ikinci aşamada bebekler daha fazla vakit geçirdikleri ve aşına oldukları figürlere karşı daha bu davranışlarını yöneltmeye başlar. 6-24 ay arasındaki üçüncü aşamada ise ilk gerçek bağlanma örüntüleri kendini göstermeye başlar. Bebekler tehdit altında hissettikleri durumlarda güvenli üs olarak algıladıkları kişileri takip etmeye, onlara el çırpmaya başlar. 24 aydan itibaren ise dördüncü aşamaya geçerler ve bağlanma figürlerinin nasıl davranacağına dair “işleyen içsel bağlanma modelleri” geliştirmeye başlarlar ki bunlar çocuğun diğer insanlardan neler bekleyeceğini, kendini nasıl göreceğini gösterir niteliktedir (Bowlby,1969,1973,1980).

Bir kere bağlanma örüntüsü oluştuktan sonra bu hayat boyu çok az değişiklik göstermektedir. Bağlanma çocuğun kendisini ve çevresiyle kurduğu ilişkileri anlamlandırmasında belli zihinsel temsiller oluşturarak organizasyonel bir işlev taşımaktadır. Öyle ki bu temsiller ödül/ceza mekanizmalarına dirençli yoğun bir öğrenme sağlamaktadır.

2.3. Bağlanma Figürü

Bağlanma kuramına göre, bebekler doğumdan sonra yetersiz oldukları için, ancak koruma ve bakım vermeye istekli bir yetişkinin varlığında hayatta kalabilmektedirler. Bowlby, “bağlanma figürü” nün seçiminin yakınlık ve duyarlılık ölçütleriyle belirlendiğini ifade etmektedir. Başlangıçta bağlanma davranışları çevredeki herhangi bir yetişkine karşı gösterebilir nitelikteyken, zamanla bu daralarak yakınlık arayışının ve ayrılığın protesto edildiği bir yada birkaç yetişkin figürüyle sınırlanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Özetle bağlanma figürü, herhangi bir tehditle karşılaşıldığında yakınlığına sığınarak güven ve korumanın sağlandığı kişidir (Bowlby, 1969; Mikulincer ve Shaver, 2003).

Bağlanma kuramı, Bowlby ve Ainsworth’ün ifade ettiği şekiliyle Piaget’in bilişsel gelişim kuramıyla paralel olarak geliştirilmiştir (Ainsworth, 1989). Piaget’in kuramındaki çocuğun birinci yaşının son çeyreğinde geliştirdiği “nesne sürekliliğine” bağlı olarak bağlanma figürü de sürekliliği olan şekilde algılanmaya başlar. Bağlanma figürü çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlı, erişilebilir ve çocuğun ihtiyacıyla örtüşen yanıtlar verebildiği takdirde sağlıklı bir gelişimin önü açılacaktır. Ayrıca bu sağlandığı takdirde bebek bu figürü güvenli bir üs olarak kullanarak diğer insanları ve çevreyi keşfedebileceği, oyun oynayabileceği bir güvenlik hissine ulaşabilmektedir. Bunun olmadığı durumlarda ise çocuk stres durumlarında kendini regüle edememektedir (Ainsworth, 1989; Kobak ve Sceery,1988). Bowlby, çocuğun bağlanma figürüyle olan etkileşimleri sonucunda kendine verdiği değer de oluştuğu tezini savunmaktadır (Bretherton, 1990).

Bağlanma figürünün çocuğa gösterdiği davranışlar çocuğun bağlanma örüntüleri üzerinde önemli etkilere neden olmaktadır. Blehar, Lieberman ve Ainsworth (1977) daha duyarlı olup bebeklerinin düzeylerini göre onlara davranan annelerin bebeklerinin daha güvenli bağlanma geliştirdiklerini gözlemlemişlerdir.

2.4. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı, başlangıçta bebek ile anne (birincil bakım veren) figürünün arasındaki bağın niteliğini, işlevini araştırmakla yola çıkmış, günümüzde ise yetişkinlikteki eş ilişkilerinden, kişilerin göç ettikleri yeni ülkelere adaptasyonuna kadar birçok alanda kullanılan bir kuram halini almıştır.

Bağlanma kuramı, tek bir disiplinden doğmuş bir kuram değildir. Bu multidisipliner yapının içinde psikanaliz, biyoloji, sosyal biyoloji, sibernetik, etiyoloji ve bilgi işleme kuramdan etkiler yer almaktadır. Ayrıca bağlanma kuramı tek seferde yazılmış ve bitirilmiş bir kuram da değildir. Daha başlangıcında kuramın teorik temelini yazan Bowlby'nin düşüncesinde zaman içinde farklılıklar olmuştur (Bowlby,1969, 1973, 1980) Bunun dışında başka araştırmacıların konuyla ilgilenmesiyle ve anne-çocuk ilişkileri dışındaki başka alanların da incelenmesine başlanmasıyla kuram giderek çeşitlilik kazanmıştır.

Kuramın temelleri 1950'li yılların sonlarında John Bowlby'nin ailelerinden ayrılan çocukların yaşadıkları sıkıntıları anlamak üzere koyulduğu araştırmalara dayanmaktadır. Kendisi de psikanalist olan Bowlby, psikanalizin gelişimle ilgili yaptığı ve anne çocuk etkileşimlerini yeteri kadar incelemediği ve daha çok çocuğun öznel yaşantısına odaklandığı açıklamaları yeterli bulmamış ve bu konuda anne-çocuk etkileşimi daha çok ön plana alan ve psikanaliz dışındaki diğer yaklaşımları da içine alan bir araştırmaya girişmiştir. Bu dönemde 1950 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nden ebeveynlerini kaybetmiş çocukların ruh sağlığına yönelik bir araştırma yapması talebiyle ilk araştırmalarına girişmiştir. 1951 yılında beraber çalıştığı çocuk psikiyatristleriyle birlikte ortak bir bildiri yayınlamış ve bu bildiride temel bir ilke olarak bebeğin ve küçük yaşta çocuğun hem tatmin hem de haz aldığı annesiyle (ya da sürekli vekil anne) sıcak, yakın ve devamlı bir ilişki deneyiminin olmasının, ruh sağlığı için gerekli olduğunu belirtmiştir (Bowlby, 1969).

Bowlby'ye göre bağlanma en temelde biyolojik bir güdülenme sistemidir. Bebeğin bakıcına yakın olmasının bir hayatta kalma stratejisi olarak biyolojik bir mekanizma olduğu söyler. Bu haliyle bağlanma sistemi, genetik programın bir parçasıdır (Bowlby,1969). Bu yakınlık sonucunda çocuk ihtiyaç duyduğunda bakım verenine ulaşabileceğini hisseder ve

böylece bağlanma figürünü “güvenli üs” olarak kullanarak çevresini keşfe çıkar. Yine bir tehditle karşılaştığında bağlanma sistemi aktive olarak, bu güvenli üsse geri döner. Bu figürden ayrılmak ise çocuğa kaygı yaşatmakta ve çocuk ayrılıkları ağlama vb, davranışlarla protesto etmektedir. Kendini güvende hissettikçe bakım verenlerinin ulaşılabilirliği, duyarlılığı, tutarlılığı vb. hakkında belli beklentiler geliştirir ki bunlar zihinsel temsiller olarak çocuğun sonraki yaşantılarında kullanılmaya başlar. Çocuk bakım verenlerle ilgili geliştirdiği temsillere karşılık kendisine yönelik temsiller de oluşturur. Bu temsiller, tekrarlayan deneyimler sonucunda pekiştirildikçe artık “içsel işleyen modellere” döner ve gelecekte ebeveynin davranışlarının tahmin edilmesinde ve diğer karşılaşılabilecek durumlar için de şablon niteliği taşımaya başlar ve söz konusu bu zihinsel modeller bir kere şekillendikten sonra değişmelerinin oldukça zor olmakta ve sonraki ilişkilerde belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır (Bowlby,1969, 1973, 1980; Bretherton, 1990, 1992).

Bowlby'nin kuramsal çalışmalarını pratiğe dönüştüren ve akademik olarak kabul görmesini sağlayan Mary Ainsworth'tür. Ainsworth, hem Bowlby'nin fikirlerinin test edilmesini sağlamış ve hem de bakım veren-çocuk arasındaki ilişkinin niteliğinin bağlanmaya olan etkisini ortaya koymuştur. Ainsworth ve ekibi, “yabancı durum” adlı bir deney düzeneği dizayn ederek çocukların bağlanma figürleriyle ayrılma ve tekrar bir araya gelme süreçlerini gözlemlemiş ve çocukların bu durumları verdikleri tepkileri tasnif ederek onların farklı bağlanma stillerini güvenli, güvensiz-kaygılı ve güvensiz-kaçınmacı olarak üç ana kategoride sınıflandırmıştır (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, 1978). Sonraki yıllarda bunlara ek olarak, Ainsworth'un öğrencilerinden olan Main, “dez-organize” adını verdiği dördüncü bir örüntü daha betimlemiştir (Main & Solomon, 1990). Kuram daha sonra farklı araştırmacılar tarafından yetişkin bağlanmasını ve kuşaklar arasındaki geçişi ve bunların mekanizmalarını da içine alacak şekilde farklı şekillerde güncellenmiş ve genişlemiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Fonagy, Steele ve Steele, 1991; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Hazan ve Shaver, 1994).

2.5. Bağlanma Örüntüleri

Ainsworth, bağlanma örüntülerindeki farklılıkların temelinde bakım verenin çocuğa olan davranışlarındaki farklılıklardan kaynaklandığını göstermiştir (Grossman, 1995 akt. Wallin, 2007). Özetle güvenli bağlanma oluşturan bakımda, anneler/bakım verenler duygusal olarak erişilebilir, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarlı bir tutum sunmakla birlikte çocuğa keşfedebilmesi ve oyun oynayabilmesi için alan sağlamaktadır. Bu haliyle çocuk hem güvenlik hem de bireyleşme imkanına sahip olmaktadır. Güvensiz bağlanma oluşturan bakımda ise bakım verenin duygusal olarak ulaşılabilirliğinde ya da tutarlılığında sorun vardır. Kaçıran

bağlanma örüntüsünü oluşturan bakımda, bakım verenler çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarsız ve çocuğun yakınlaşma çabalarına karşı reddedici bir tutum ortaya koymaktadır. Yine diğer bir güvensiz bağlanma türü olan kaygılı bağlanmada bakım verenler çocuklara karşı tutarsız ve keşif davranışlarını ketleyen bir tutum sergilemektedir (Ainsworth ve Ark, 1978). Ainsworth, çalışmalarında temel olarak bağlanma teorisinin “duyarlılık” faktörünü sınamak istemiştir. Bu yolla çocuğun bağlanma davranışına, annenin çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarlılığı veya duyarsızlığının neden olup olmadığını açıklamaya çalışmıştır (Yıldız, 2005).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) bu örüntüleri betimlemeyi yürümeye yeni başlamış çocuklar ile annelerinin ilişkilerini “Yabancı Durum” ismini verdikleri deneysel çalışma ile bilimsel olarak analiz ederek başarmışlardır. Bu çalışma, çocukların oyun odasındaki davranışlarının gözlenmesine dayanmaktadır. Bu testte 12 ile 18 ay arasındaki çocuklar anneleriyle birlikte oyuncakların dolu olduğu bir odaya alınmakta daha sonra çocuk yalnız bırakılmakta, sonra anne tekrar odaya geri dönmektedir. Deneyde, annelerinin yalnız bıraktığı çocukların, bu stresi nasıl yaşadıkları ve bununla nasıl başa çıktıkları incelenmiştir. İlk evrede, anne ve çocuk odada birlikteyken bir müddet gözlenmektedir. Annenin varlığında çocuğun, bu yabancı ortam olan odayı ve oyuncakları keşfe çıkıp çıkmadığı incelenmektedir. Daha sonra anne, verilen bir işaretle odadan ayrılmakta ve çocuğun annesinin ayrılışına verdiği tepkiler incelenmektedir. Ardından odaya bir araştırmacı girmekte ve çocuğun bu yabancıya karşı verdiği tepkiler incelenmektedir. En son olarak da anne geri döndüğünde çocuğun annesine verdiği tepkiler incelenmektedir. Tüm bunlar incelendiği zaman ortaya yukarıda bahsedilen bağlanma stillerini gösteren örüntüler gözlemlenmiştir (Ainsworth ve ark.,1978):

a) Güvenli bağlanma stili geliştiren çocuklar, anneleri yanlarında değilken biraz huzursuz olmaktadır. Ancak anneleri tekrar geldiğinde yakınlık göstermekte, kucaklandıklarında rahat hissetmekte ve çabuk bir şekilde sakinleşmektedirler.

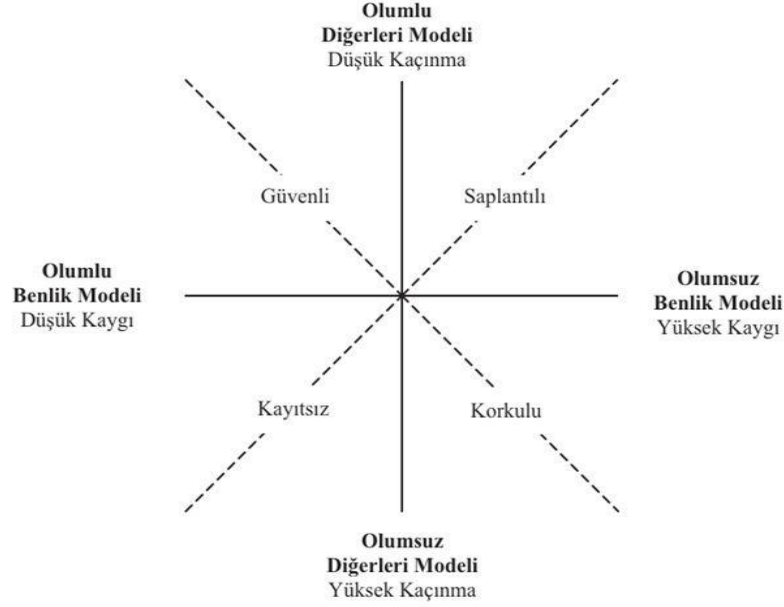
b) Kaçıman bağlanma örüntüsüne sahip olan çocuklar ise annelerinden ayrıldıklarında bunu protesto etmemekte ve rahatsızlık hissediyor gibi gözükmektedir. Sonradan yapılan çalışmalarda ise bu çocukların da kalp atış hızındaki değişimler, stres ile ilişkili kortizol hormonunu salınımı gibi fizyolojik tepkilerinin güvenli bağlanmaya sahip çocuklarıncen farksız olmadığı bulunmuştur (Spangler ve Grossmann, 1993). Bu çocuklar anneleri odaya döndüğünde sanki anneleri gelmemişçesine davrandıkları, annelerinin sarılmasına karşı vücutlarını ve bedenlerini döndürmedikleri gözlenmiştir. Bu çocukların anne-çocuk ilişkileri incelendiğinde çocuğun önceden annesi tarafından reddedilme deneyimleri yaşadığı ve tekrar hayal kırıklığı yaşamamak için böyle davrandığı çıkarılmıştır.

c) Kaygılı/ikircikli bağlanma örüntüleri gösteren çocukların anneleriyle birlikteyken çok fazla keşif davranışı göstermediği, annelerinin gidişine yoğun tepkiler gösterdiği ve annelerinin dönüşünde ise sakinleşmedikleri gözlemlenmiştir.

Sonraki yıllarda bu üç örüntüye ek olarak Main, daha önce tanımlanmamış dördüncü bir bağlanma örüntüsünü, yabancı durum videolarının daha derinlemesine incelenmesi sonucunda tespit etmiştir. Bu videolardaki çocuklar, önceki bağlanma stillerine uygun kodlanmalarına engel olacak şekilde annelerine karşı el çırpma, onlara koşarken bir anda durma, kendini yere atma, geri geri gitme vb. davranışlar sergilemektedirler. Kaygılandıklarında tutarlı bir strateji sergilemeyen bu çocukların bağlanma örüntüleri dezorganize bağlanma stili olarak tanımlanmıştır (Main ve Solomon, 1990). Bu çocukların biyolojik olarak ebeveynlerine çekilmekte olduğu ancak onlardan ya korktuğu yahut onların korktuğunu gördükleri anlaşılmıştır. İlerleyen araştırmalar, bu bağlanma stiline ağır ihmal ve istismar ile çoğu zaman ilişkili olduğunu göstermiştir (Main ve Hesse, 1990 akt. Wallin, 2007).

Bu çocukların ev gözlemleri de deneyi doğrular sonuçları vermiştir. Güvenli bağlanma gösteren bebekler, oyun ve keşif için annelerini güvenli üs olarak kullanabilmişler, anneleriyle güvenli bir mesafe ayarlaması yapabilmişlerdir. Kaygılı bağlanma örüntülerine sahip bebekler ise daha pasif bir tutum göstererek daha az keşif ve daha az temas arayışında olmuşlardır ve daha sık annelerinin kendilerine yakın olup olmadığını kontrol etmişlerdir. Bu çabalarına rağmen annelerine yakın olmaları da onları çok rahatlatmış gibi gözükmemektedir. Dirençli bağlanma örüntüsüne sahip bebekler ise kendileri oynarken annelerinin onların dikkatlerini çekme girişimlerini daha öfkeli yanıtlar vermişlerdir (Görgü, 2015).

Çocukların bağlanma stillerine ek olarak yetişkin bağlanma örüntülerini tanımlayan çalışmalar da yapılmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1990, 1991) çalışmalarında kişinin kendi benliğini ve başkalarını nasıl algıladığını temel alan dört kategorili bir model geliştirmişlerdir: Güvenli, saplantılı, kaçınmacı ve korkulu. Bu sınıflandırmanın aslında Ainsworth'un ilk sınıflandırmasının daha detaylandırılmış versiyonu olduğu düşünülebilmektedir (Feeney, Noller ve Roberts, 1999). Bu tasnifte kişinin kendini ve diğerlerini algılayışının olumlu ve olumsuz olmasına göre farklı bir bağlanma örüntüsü içinde tanımlanmaktadır, oluşan farklı kategoriler aşağıdaki gibidir (Şekil-1):

Şekil 1. “Bartholomew ve Horowitz’in Dörtlü Bağlanma Modeli” (1991)

1- Güvenli Bağlanma: Bu bağlanma stillinde kişinin benlik ve diğerleri temsili olumludur. Böyle olduğu için hem kendilerinin sevmeye, yardım edilmeye laik olduğunu hem de diğerlerinin onları sevdiğini ve onlara yardım etmek isteyeceklerini varsayarlar, dolayısıyla zorlandıklarında başkalarından yardım isteyip alabilirler. Yine başkalarını ve kendilerini olumlu algıladıklarından ve diğer insanlarla bağlarını kuvvetli gördüklerinden, hem de insanlarla yakınlık-uzaklık ayarlamasını kaygılanmadan yapabildiklerinden ilişkilerinde yakınlık ve özerklik dengededir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma stiline sahip olanlar yakın ilişkilerinde rahattırlar ve kendileri ile ilgili değerlilik hissini benimsemişlerdir (Bartholomew ve Shaver, 1998).

2- Kayıtsız Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip olan kişiler, kendilik temsilleri olumlu ancak diğerleri temsilleri olumsuzdur. Kayıtsız bağlanan kişiler negatif beklentileri nedeniyle çoğunlukla yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar. Ancak yakın ilişkilerin önemini savunmacı bir tavırla inkâr ederek, benlik değeri hislerini korumaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bu bağlanma stili, başka kişilere yönelik olumsuz bir tutumla beraber, benliğe karşı bir sevgi ve değerlilik hissi anlamına gelmektedir. Bu bağlanma stilini sergileyen kişiler, yakın ilişkileri önleyerek ve bağımsızlık ve incitilemezlik hislerini güçlendirerek, hayal kırıklıklarını önlemeye çalışmaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

3- Saplantılı Bağlanma: Bu stile sahip olan kişilerin benlik temsilleri olumsuz olmasına karşın diğerleri temsilleri olumludur. Bu kişiler için başkaları olumlu değerlendirilirken, benlik için değersizlik hissi beslenmektedir. Kendilerini algılayışları, başkalarının kendilerini nasıl

algıladığı üzerine kuruludur. Bu stildeki kişiler yakın ilişkilerinde bireysel değerlilik ve yeterlilik duygusunu yakalamak için gayret sarf etmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Ancak başkaları tarafından güven ve kabul görmeye dair kaygılar taşımaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). İlişkilerinde reddedilme ve terk edilme kaygıları çok yüksek olduğu için yoğun kaygı yaşayabilirler ve bu onları ilişkilerde oldukça takıntılı bir hale getirir (Collins ve Feeney, 2004).

4- Korkulu Bağlanma: Bu bağlanma stilinde hem benlik temsili hem de diğerleri temsilleri olumsuzdur. Korkulu bağlanmada kişiler, başkalarınca kabul ve onaylanma fikirlerinin ileri seviyede olması bakımından saplantılı kişilere benzemektedirler. Ancak reddedilme ve kaybetme acısını önlemek amacıyla yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bu kişilerin kendilerinin sevilmez olduğu algıları ve başkalarını da güvenilmez görmeleri nedeniyle kendilerini değersiz hissetmekle beraber, diğer insanlara kendilerini açma, yakınlık duyma, diğerlerinden yardım isteme konularında kendilerini rahat hissetmedikleri tespit edilmiştir. Bunların yanında sosyal olarak rahat olmadıkları görülmüştür (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre; güvenli ve kayıtsız bağlanma, benlik kavramı ile pozitif yönlü ilişkili; diğer taraftan korkulu ve saplantılı bağlanma ise, benlik kavramı ile negatif yönlü ilişkilidir. Bunun yanında, güvenli ve saplantılı bağlanma, sosyallik ile pozitif yönlü ilişkili; kayıtsız ve korkulu bağlanma ise, sosyallik ile negatif yönlü ilişkilidir.

Bu araştırmalardaki temel amaç kişilerin çocuklukta bağlanma örüntüleri ile güncel bağlanma yaşantılarının arasındaki ve bağlanma örüntüleri ile diğer psikolojik yaşantılar arasındaki ilişkiyi anlamaktır. Bu bağlamda yapılan araştırmalarda kendilerini olumlu algılayan insanların çocuklukta bağlanma figürlerinin tutumları da olumlu, onaylayıcı ve karşılık veren olarak betimlenmiştir. Buna karşı saplantılı, korkulu bağlanma örüntülerine sahip kişilerin çocuklukta bağlanma figürlerini betimlemeleri yahut onların ulaşılabilirlikleri olumsuz olarak betimlenmiştir. Buradan yola çıkılarak çocukluk çağındaki bağlanma figürüyle kurulan ilişkilerin yetişkinlikteki ilişkiler ve yetişkinlik yaşamındaki deneyimler üzerinde oldukça büyük etkileri olduğu düşünülmektedir (Akbay, 2015).

2.6. Bağlanma Davranışına Etki Eden Faktörler

Güvenli bağlanmaya katkı sağlayan annelik davranışları olarak annenin bebeği ilk altı ay süresinde sıklıkla fiziksel olarak tutması ve sakinleştirilmesi, annenin bebeğin verdiği sinyallere duyarlılığı ve zamanlamasının bebeğinkiyle uyumluluğu, anne ve çocuğun karşılıklı

olarak etkileşimlerinden haz alması ve bebeğin davranışlarının sonuçlarını anlamlandırabilmesine imkan verecek kadar düzenli bir ortam sayılmıştır. Buna mukabil, bebeğin yoğun ve sık şekilde ağlaması, bebeğin fiziksel görünümünün ciddi kusurlu olması, çocuğun davranışlarına duyarlı olmama ve annenin psikiyatrik bozuklukları bağlanmaya olumsuz etki edebilecek faktörler olarak sayılmıştır.

Durualp, Kaytez ve Girgin (2017), anne-bebek bağlanmasını etkileyen olumlu faktörleri şu şekilde belirtmektedirler; gebeliğin planlı olması ve istenmesi, doğum sonrası anne bebeğin bir arada bulunması, ilk yarım saatte kanguru bakımının verilmesi, emzirmeye erken dönemde başlanması, sağlıklı bir bebek, bebek bakımı ve yeni role uyum, annenin kendi annesiyle yaşadığı destekleyici bağlanma ilişkisi, ailenin çocuğun bakımı için yeterli sosyo-ekonomik gücünün olması, annenin sorun çözme becerisi, sosyal çevre ve eşinden aldığı destek ve evliliğinden aldığı doyum yer almaktadır. Bu olumlu faktörlerin yanı sıra doğum sonu ağrı, hastane ortamında olmak, yorgunluk ve uykusuzluk gibi problemler anne-bebek bağlanmasını olumsuz etkileyebilir (Kavlak,2004).

Doğum sonrası dönem annelerin en hassas oldukları ve farklı duygular yaşadıkları bir süreçtir. Doğum sonu dönemde oluşacak duygu durum bozukluklarının uzun vadede yarattığı olumsuz sonuçlar bağlanmayı da etkilemektedir (Güleşen ve Yıldız, 2013; Arslan ve Uzun, 2008). Bağlanmayı olumsuz etkileyen durumlar, çocuğun bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimini, fiziksel sağlığını ve kişisel ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Johnson (2013), doğum sonrası özellikle ilk 2 saatte annenin bebeğini emzirmesi ve tensel olarak temas kurmasının, ilk yaşam dönemi boyunca bebeğin ihtiyaçlarını zamanında karşılamasının, çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimi ile fiziki sağlığı ve iletişimi için önemli olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde anne ve bebeğin ayrılması bu süreci olumsuz etkilemektedir. Bundan sonraki süreçte ise annenin bebeği ile geçirdiği süre ve bu sürenin nasıl değerlendirildiği önemlidir (Soysal, Ergenekon ve Aksoy, 1999). Bu süreçte depresyon yaşayan anneler, bebeklerine karşı sevgi duyma konusunda bocalamakta ve kendilerini depresif hissettiklerinde bebekleri dahil çevrelerindeki kişilere düşmanca duygular besleyebilmektedir (Karakulak, 2009).

Bağlanma üzerine en etkili olaylardan biri ise anne baba ve çocuğun birbirinden ayrı kalma durumudur. Doğumun hemen ardından hastanede tedavi görmek amacıyla uzun süre yatan bebeklerin bağlanma örüntüsü olumsuz etkilenmektedir (Soysal,Öktem, Ergenekon ve Erdoğan, 2000). Erken doğan bebek dünyaya getiren annenin sağlıklı bir bebek dünyaya getiremediği için kendini güvensiz hissetmesi ve beklentileri karşılayamadığını düşünmesi, olumsuz algıya yol açmaktadır. Erken doğan bebeğin hastanede yatması anne ile bebek

arasındaki oluşacak bağlanmanın kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Manav ve Yıldırım 'ın (2010) yaptığı çalışmaya göre, erken doğan bebeklerin annelerinin % 90.2'si bebeklerini negatif olarak algılar iken, zamanında doğan bebek annelerinin % 94'ü bebeğini pozitif algılamaktadır. Ayrıca erken doğan bebeklerin % 77'sinin güvensiz bağlandığı tespit edilmiştir (Lang, 2009).

2.6.1. Bedensel Temas ve Bağlanma

Anne ve bebeği arasında gebelikte başlayan bağlanma, doğumdan sonra gelişme göstererek devam etmektedir (Soysal ve ark., 2005). Bağlanma kuramına göre insanlar, erken çocukluk döneminde ana bakıcılarla yakın duygusal bağlar kurmak için doğuştan gelen bir eğilime sahiptirler ve bunun altında biyolojik bir mekanizma söz konusudur ki oksitotsin hormonu bu bağlanma davranışlarında önemli bir rol oynamaktadır (Forti-Buratti, Palanca-Maresca, Fajardo-Simón, Olza-Fernández, Bravo-Ortiz ve Marín-Gabriel, 2017). Bağlanmanın kritik özellikleri olarak tanımlanan temel özellikler; yakınlık, karşılıklılık ve bağlılıktır. Bu kritik özellikler anne rolünün kazanım sürecinin bir parçası olarak kabul edilmektedir (Johnson, 2008).

Doğum sonrası erken dönem, bağlanmanın en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu dönem yenidoğan bir bebek ile anne ilişkisinin başlatılması, bebeğin dış dünya ortamına adapte olmasını ve annenin yeni sorumluluklarına alışmasını kolaylaştırmaktadır (Güleşen ve Yıldız, 2013). Doğumdan sonraki ilk 2-3 saat ten tene temasın en çok fayda sağladığı periyottur ve anne-çocuk bağlanması açısından oldukça önemlidir (Bystrova et al., 2009).

Aile sistemine göre anne, çocuğun beslenme ve bakım ihtiyaçlarını karşılıksız olarak yerine getirir. Bu davranış bağlılığın sonucu ve tanımlayıcısı niteliğindedir (Keskin, 2005). Bebekle ebeveyn arasındaki pozitif etkileşim bağlanmayı güçlendirmektedir (Çalışır, Karaçam, Akgül ve Kurnaz, 2009). Gebeliğinde bebeğini hissetmeye başlayan anne, bebeğin dünyaya gelmesiyle onu tanımaya ve keşfetmeye başlar. Doğumdan hemen sonra iletişim kurmak için çabalayan ebeveynlerin yeni doğanla temasta bulunmaları ona dikkatlice bakmaları, bebeğin el ve ayaklarına dokunarak ten temasında bulunmaları, bebekle göz kontağında bulunması, bebekle iletişime geçilmesi ve bebeği inceleme davranışlarında bulunulması ilk ebeveynlik göstergeleridir. Annenin bebeğiyle ilgilenip gülümseme, konuşma, öpme, koklama, pıspışlama, sallama ve elbiselerini giydirmesi gibi davranışları bağlanma sürecine olumlu etki yapmaktadır (Lang, 2009: 64; Çalışır ve ark., 2009). Doğum sonu ilk karşılaşmada annenin bebeğine karşı sergilediği davranışlar, sonraki süreçte anne-bebek bağlanması hakkında bilgi sahibi olmamızı

sağlar (Özkan, Kanbur, Apay, Kılıç, Ağapınar ve Özorhan, 2013). Bebeğin annesinin memesini araması, emmesi, başını çevirmesi, parmak emmesi, yakalama, anneye yönelme, beslenme saatlerini hissetmesi ve beklemesi gibi davranışlar bağlanma davranışlarıdır. Sekizinci haftadan itibaren bebek bakan kişiyi arama davranışlarında bulunabilmektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Yapılan çalışmalar yeni doğanın, göz teması kurduğu, gördüğü, duyduğu, tepki verdiği ve hatta annesinin sesine uyumlu bir şekilde hareket ettiğini göstermiştir (Çalışır ve ark., 2009).

Erken evrede emzirmenin anne-bebek etkileşimi ve bağlanma üzerine olumlu etkisi bulunmaktadır. Doğumdan sonra anne beyni bebeğinden gelen uyarılara karşı son derece açık hale gelmektedir. Anne ile bebek arasında doğumdan sonra göz kontağı kurma, temasta bulunmanın sürdürülmesi anne ile bebek arasındaki bağın kuvvetlenmesini sağlamaktadır. Emzirmenin fiziksel açıdan etkileri olduğu gibi ruhsal yönden de etkileri mevcuttur (Öztürk ve Demir, 2001). Emme refleksi oksitosinin yüksek düzeyde salınmasına neden olmaktadır. Emziren kadınlar, fiziksel ve duygusal olarak rahatlayarak bebeğine kendini yakın hissetmekte ve iletişime açık hale gelmektedir. Emen bebek ise sakinleşmektedir. Bu durum anne ve bebek arasında güvenli bağlanmanın oluşmasını sağlamaktadır (Lang, 2009: 42).

1976 'da Kennel ve Klaus tarafından ortaya atılan "Uzayan kontak hipotezi" maternal bağlanmada, "maternal bir duyarlılık periyodu"na dikkat çekmişlerdir. Bu dönemin doğumdan sonraki ilk 45-60 dakikalık sürede annenin bebeği ile etkileşimde olabilmesi için en verimli süreç olduğu düşünülmektedir. Bağ kurulurken her annede aynı davranışın tekrarlandığı, çıplak olan bebeğine dokunan annenin ilk olarak bebeğin ekstremitelerine dokunduğu, sonra bebeğini elleriyle incelediği, masaj yaptığı ve sonrasında da sarıldığı belirtilmiştir. Bu davranışlarla birlikte göz teması kurarak sevgi oluştuğunu savunmuşlardır (Kavlak ve Şirin, 2007). Sonraki yazılarında bu periyodun ve temasın büyüklü olmadığını ama çok önemli olduğunu ancak anne-bebek bağlanmasında bu temas dışında daha bir çok faktörün de etkili olduğunu ifade etmişler ve bu bağlanmanın tek bir şeye indirgenmesinin doğru olmayacağını ifade etmişlerdir (Kennel ve Klaus, 1984).

Bebeğin doğumdan sonra ilk birkaç saatte duyarlılığının arttığı bir süre tespit edilmiştir. Bu sürede anne ile temas (ten tene temas) ettiğinde annenin meme ucunu koku duyarlılığı ile bulabilmektedir. Bu duyarlılık sürecinde, karşılıklı etkileşimleri başlamış olmaktadır. Bebeğin anne ile etkileşime geçmesi, dokunması, yapışması, ağlaması veya gülmesi bağlanmanın oluştuğunu göstermektedir. Bağlanma davranışının oluşmasında tensel temas ve görsel,

duyuşsal etkileşim açısından emzirme büyük önem taşımaktadır (Şener ve Karacan, 1999; Güleşen ve Yıldız, 2013).

Doğum sonu dönemde annenin bebeği ile konuşması, adı veya cinsiyeti (kızım, oğlum gibi) ile seslenmesi, oyunlar oynaması, emzirmek veya kucağına almak istemesi, gözlerine bakmak istemesi ağladığında onu rahatlatma davranışı göstermesi annenin bebeği ile sağlıklı bağlanma davranışı sergilediğini göstermektedir. Bebeğin annesi ile tensel teması, aynı odayı paylaşması ve kanguru metodu yoluyla güvenli anne-bebek bağlanmasının desteklendiği bildirilmiştir (Güleşen ve Yıldız, 2013).

Maternal bağlanma, gebelik, doğum ve postpartum sürecinde gelişmektedir. (Kavlak ve Şirin, 2007; Soysal ve ark., 2000). Eğer maternal bağlanmada sıkıntı yaşanırca çocuğun zihinsel, fiziksel, sosyal gelişimlerinde birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sıkıntıyla beraber çocuk, şiddete eğilimli bir hale gelebilmektedir (Soysal ve ark., 1999). Yapılan araştırmalarda, anneden yoksun olan ve olmayan çocuklar arasında şiddete eğilim farklarının olduğu belirlenmiştir. Çocuk yuvalarında yetişen çocukların, anne yoksunu olmayan çocuklara göre az gelişim göstermelerinin yada sağlıklı doğduğu halde ölmelerinin nedeni olarak anne tarafından gösterilen sevgi yoksunluğuna sahip olmaları olarak görülmüştür (Alan, 2011).

2.6.2. Doğum Türü ve Bağlanma

Anneler doğum sonrası sıklıkla epizyotomi, memelerde fazla dolgunluk, sezaryen ve hemoroide bağlı ağrı, konstipasyon, doğumun getirisi olan yorgunluk gibi fiziksel sıkıntılar yaşamaktadırlar (Beydağ, 2007). Bazı araştırmalar doğum türü ile bağlanma arasında bir farklılık bulamasalar da (Figueiredo, Costa, Pacheco, ve Pais, 2009; Noyman-Veksler, Herishanu-Gilutz, Kofman, Holchberg, ve Shahar, 2015), doğum türüne göre anne-çocuk bağlanmasında ve emzirmede farklılıklar bulan çalışmalar vardır (Bystrova et.al, 2009; Carlander, Edman, Christensson, Andolf, ve Wiklund, 2010; Trowell, 1983). Ülkemizde Şanlı ve Öncel (2014)'in yaptığı çalışmada, sezaryenle doğum yapan kadınların bebeklerinin bakımını daha geç üstlenebildiklerini göstermiştir (Şanlı ve Öncel, 2014). İsteğe bağlı sezaryen da genellikle beklenen doğum tarihinden önce gerçekleştirildiğinden bebek “uyaran olmadan” doğar ve sezaryenle doğan bebekler vajinal ve zamanında doğan bebeklere oranla daha sık yenidoğan kliniğine sevk edilir. Bu durumda anne ve bebeğin bağlanması zorlaşır ve gecikir. Ayrıca araştırmalar sezaryen ile dünyaya gelen bebeklerin normal doğumla doğan bebeklere göre ilk kez emmeye daha geç başladıkları, yaşamlarının ilk dönemlerinde daha sık mama

yedikleri, gece daha az emzirildikleri ve süt salgılanmasının da bu nedenle daha geç başladığını göstermiştir (Lang, 2009: 65).

2.6.3. Doğum Sonrası Depresyon ve Bağlanma

Gebelik döneminde annenin ruhsal durumu ve bebeğine karşı o andan itibaren duyduğu his çok önemlidir. Bağlanmanın temelini oluşturacak gebelik dönemi ile birlikte, annenin ruhsal durumu doğumdan bir sene boyunca da önemlidir. Gebelik dönemi anne açısından ruhsal dalgalanmaların yüksek derecede olduğu bir dönemdir (Kavlak ve şirin, 2007; Alan, 2011).

Çeşitli şekillerde ortaya çıkan bağlanma sorunları annenin bebeği reddetme, kin duyma, sinirlilik hali, annelik hissinin kaybolması gibi sebeplerle ortaya çıkabilmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda doğumdan sonra bazı annelerin bebeklerini kuağına almada sıkıntılar yaşadıkları gözlemlenmiştir. Daha sonra çözülebilecek bir sorunken bazı anneler ise depresyona girdikleri için uzun bir süre çocuğundan uzak kalabilmektedir (Karakulak, 2009).

Bu bozukluk güvensiz bağlanmayı doğurabilir. Annenin depresif davranışları, bebeğin içe kapanık olması, bebeğin yeme problemlerinin olması, aile içi çatışmalar ve stresli olaylar güvensiz bağlamayı yolaçan durumlardır (Soysal ve ark., 2000).

Bowlby (1973), annede mental bozuklukların olması veya bağlanmada aksamaların olması (anne ile bebeğin ayrılma durumu) ocukta psikopatolojiye yatkınlığa neden olduğunu savunmaktadır. Annenin bebeğe bağlanması annenin duygu ve sosyal durumuna göre değişebilmektedir. Doğum sonu dönemde depresyon ve emzirme sorunları yaşayan anneler bebek ile bağ kuramazken, bebeklerini kuağına alan annelerde ilk bir haftalık süreçte bağlanmanın ve sıcaklığın oluşmaya başladığı ne sürülmektedir (Taylor, Atkins, Kumar, Adams ve Glover, 2005).

Annede gelişen depresyon, bebek yanında ailenin diğer fertlerinin de zorluklar yaşamasına sebep olmaktadır. Bu durum anne-bebek arasındaki duygusal ilişkiyi ve bebeğin bakımı ile ilgili fiziksel ihtiyaçların giderilmesi konusunda annelik rollerini olumsuz etkilemektedir (Kavlak, 2004).

Prematüre bebeğin aileye, ailenin de prematür bebeğe tutumu gelişimin tüm alanlarına etki edebilecek diğer bir faktördür. Prematüre bir bebeğin doğumu aile için bir kriz oluşturabilir. Annede bebeğini kaybetme korkusu ve yoğun anksiyetinin, erken doğumla ilişkili suçluluk ve yetersizlik düşünceleri ve bunun yanında gelişen yas sürecinin, bebeğe bağlanma davranışını olumsuz etkileyebileceğine dikkat çekilmiştir (zbek ve Miral, 2003).

2.6.4. Ebeveyn Kaybı ve Bağlanma

Ölüm bireyler için evrensel ve normal bir durum olmakla birlikte rahatsız edici ve kaygı uyandırıcı bir deneyimdir (Kübler-Ross, 1997). Buna rağmen ölüm çoğu varoluşçu düşünür için hayata anlam katan bir olgudur ve var olmanın temel unsurlarından biridir, birey ölümün farkındalığı ile var olmaya başlar (Yalom, 2013). Heidegger (2004) ölümün insanı daha üst bir varoluş seviyesine taşıdığını öne sürmektedir. May ve Yalom (1989) insanın çok küçük yaştan itibaren ölümü varlığını fark ettiğini ama bunun yarattığı varoluşsal kaygıyla başa çıkmak için çeşitli savunma mekanizmaları kullandığını belirtmektedirler.

Ölüm sonrasında, geride kalan bireyin denge durumuna dönebilmesi için bir süreçten geçmesi gerekir. Worden (2003, akt.Bildik, 2013), “Yas Görevleri Modeli” ’nde yas tutmayı belirli aşamalardan oluşan bir süreç olarak tanımlamak yerine, bireyin yas sürecine uyum sağlayabilmesi için yapması gereken 4 temel görevden bahseder:

Gerçeği kabul etmek: Geride kalan bireyin, ölenin bir daha geri dönmeyeceği gerçeğini kabul etmesi gerekir.

Duyguları ifade etmek: Bir yakının kaybı duygusal ve fiziksel acı ortaya çıkarır. Bu acıyı kabullenerek yaşamak önemli bir görevdir. Acının bastırılıp yaşanılmasını engelleyen her şey yas sürecini uzatır.

Yeni çevreye adapte olmak: Ölen kişinin yokluğunda oluşan yeni rol dağılımına ve onsuz yeniden şekillenen çevreye uyum sağlamak gerekir.

Hayata devam etmek: Yas tutan birey, yas sürecinin yaşam planlarını olumsuz etkilemesini engellemek zorundadır. Birey kaybettiği kişiye ait olan hatıra ve yaşantılarını ruhsal dünyasında uygun bir yere koyup hayatını sürdürmelidir.

Bonanno’ya (2004) göre Bowlby ve diğer kayıp üzerine çalışmış araştırmacıların, kişinin sevdiği birinin kaybının ardından stres ve depresyon yaşanmamasını yani “olmayan yas”ı (absent grief) nadir ve patolojik olarak görmüşlerdir. “Olmayan yas”ın sebebini kaybın duygusal gerçeklerinden kaçınma veya bunun reddi olarak düşünmüşlerdir. Yas literatürü kayba verilen sağlıklı tepkileri inkâr diye nitelemiş veya saklı psikopatoloji olarak göyerek gözden kaçırmıştır. Ancak yeni çalışmalar yas tepkileri ve bu tepkilerin şiddetindeki bireysel farklılıkları vurgulamaktadır. Bazıları uzun yıllar boyunca açık bir şekilde derin bir yastan sonra kayıp öncesi işlevselliğine kısmen dönerken, bazı kişiler şiddetli bir yas döneminin sonunda kayıp öncesi işlevselliklerine daha kısa dönemde erişirler. Bazıları da çevrelerindeki insanlarda

şüphe uyandıracak kadar çabuk kayıplarının üstesinden gelmiş görünürler (Bonnanno ve Kaltman, 2001).

5 yaşa kadar olan çocuklar soyut düşünme yeteneğine tam olarak sahip olmadıkları için ölümü anlamlandıramazlar. 6-9 yaş arasındaki çocuklar ise ölümün yokluk olduğunu kavramaya başlarlar. Çocuğun kendi ölümlülüğün farkına varması ancak 9 yaş ve sonrasında gerçekleşir Ergenlik dönemi, gencin ölüm ile ilgili kaygılarının ilk başladığı dönemdir. Ergen birey ölüm hakkında çevreleriyle konuşmalar da ölümlü olmanın farkındadırlar. Yetişkinler ve yaşlılar ölümü bir tehdit olarak algılar; sağlıklı bedenin kaybedilecek olması, sorumlulukların yeterince karşılanamayacağı, geleceğe ilişkin planların gerçekleştirilemeyeceği gibi endişelerle beklerler (Karakuş, Öztürk, ve Tamam, 2012).

Anne yoksunluğunun bireylerin ruhsal sorunlar yaşama riskini arttırmasının yanında, bireyin sahip olacağı çocuklara karşı tutumlarını da etkileyebildiği için bir sonraki nesil üzerinde de olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir (Tanış, 2014).

Boşanma, ölüm, ayrılık gibi eşin yitirildiği durumlarda yetişkin bireylerin bağlanma stillerine göre farklı tepkileri gözlenebilmektedir. Güvenli bağ kurmuş yetişkin bireyler, üzülseler bile durumun çözülemeyecek bir sorun olmadığına inanır ve destek arama gibi başa çıkma-üstesinden gelme stratejilerini kullanarak derin acıyı bastırabilirler. Ancak kararsız bağ kuran yetişkinler için bu böyle olamamaktadır. Yitirme süreci, zaten alışmış oldukları gerilimi arttırmaktadır. Kaçınmacı bağlanan bireyler ise kendilerini çaresiz hissedip, su yüzüne çıkan olumsuz duyguları asla bastıramamaktadırlar (Kart, 2002).

Kayıpla başa çıkmak söz konusu olduğunda kaçınmacı bağlanmanın yas belirtileri ve stresle daha az ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (Bowlby, 1980). Fraley ve Bonanno'nun (2004) çalışmasına göre kayba verilen tepkilerin kaçınan bağlanma alt tiplerine göre farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca bu araştırmacıların çalışmalarının sonucu, korkulu-kaçınan (yüksek kaçınma-yüksek kaygı) kişilerin kayba uyum sağlamakta zorluklar yaşadığını, kayıtsız kaçınan (yüksek kaçınma-düşük kaygı) kişilerin psikolojik esnek örüntü gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bağlanma tarzları ve kayba verilen tepkileri araştıran başka bir çalışmaya göre birey, ölen kişi ile yakın bir bağlanma ilişkisi içinde olduğunda ve bu kişiyi ani bir şekilde kaybettiğinde, kişilerin daha yüksek yas düzeyi sergilediği gösterilmiştir. Kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerde, kişilerin daha yüksek bir depresyon seviyesi olduğu ve yas belirtileri gösterdikleri; kaçınmacı bağlanma stili gösteren kişilerin bedensel belirtilerinin yüksek olduğu; güvenli bağlanma stili gösteren kişilerin ise depresyon seviyelerinin daha az olduğu gösterilmiştir (Wayment ve Vierthaler, 2002).

Başka bir çalışmaya göre, kardeş kaybı yaşamış ve güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip olan kişilerin güvenli bağlanma örüntüsü olan kişilere göre daha fazla yas belirtisi ve daha az travma sonrası büyüme gösterdikleri aktarılmıştır. Kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin en az travma sonrası büyüme oranına sahip olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma örüntüsü gösteren kişilerin ise daha esnek başa çıkma tarzları olduğu, esnek başa çıkma tarzı arttıkça, kişilerin deneyimlediği travma sonrası büyümenin de arttığı ifade edilmiştir (Cohen ve Katz, 2015).

2.7. Oyun ve Oyunla İlgili Yaklaşımlar

İnsan yaşamı her an oyun ile iç içedir. Bir toplum olmanın, birlikte yaşamayı öğrenmenin en önemli aracıdır oyunlar. Bu nedenle sadece insanların değil, memeli hayvanları, bazı kuş ve sürüngenleri de oyun oynadıkları bilinmektedir (Nijhof, Vinkers, van Geelen, Duijff, Achterberg, van der Net, ... ve van der Brug, 2018). Bunun içindir ki oyun dendiğinde ilk akla gelen çocuklar için oyun sadece hoş zaman geçirme değil sosyal becerilerini, motor becerilerini geliştiren ve fiziksel gelişimlerine destek olan bir imkandır (ParticipACTION, 2015). Bu nedenle oyun kavramı birçok araştırmacı ve disiplinler arasında incelenen bir konu olmuştur (Saracho, 2004). Oyun çocuklara hayatı keşfederken kendisi ve insanlar hakkında fikir oluşturma ve bunları ifade ederek test etmek imkanı verir. Oyun sayesinde çocuk güç, tehlike, güvenlik, ilgi görme ve ilgi gösterme gibi sosyo-duygusal düşüncelerini ifade etme imkanı bulur (Tobias, 2015). Her kültürde farklı yaş gruplarında farklı yüzleriyle görünen oyun beş özellik ile tanımlanabilir. Bunlardan birincisi ortaya çıktığı ortamda tamamıyla bir iş amacıyla olmaması, ikincisi spontan davranabilme, eğlenebilme, kazanabilme ve istekli olarak yer alma imkanı vermesi, üçüncü olarak diğer ciddi faaliyetlerden, abartılı olması ve çocukluk çağlarında daha fazla olma gibi özellikleriyle farklılaşması, dördüncü olarak tekrarlı bir şekilde ancak otomatikleşmeden yapılması ve beşincisi ağır stres yaşanmadığı zamanlarda yapılması olarak ifade edilebilir (Graham ve Burghardt, 2010).

Vygotsky'e göre oyun, çocukların kendi dünyalarıyla ilgili daha çok şey öğrenebilmeleri, yeni fikirlerini düzenlemeleri ve hayal güçlerini beslemeleri için bir fırsattır . Oyun çocuk için eğlenceli, kendi içinde bir bütünlüğü olan, istemli olarak içinde bulunduğu bazen sıralı bazen özgürce hareket ettiği bir etkinlik alanıdır. Oyun birçok araştırmacı tarafından da kişiyi güdüleyen, içindeyken farklı deneyimler yaşamasını, hareket etmesini ve yaşama dair deneyimler kazanmasını sağlayan etkinlikler bütünü olarak değerlendirilmiştir (Özdoğan,2000). Oyun ile çocuk yeni tanımaya ve anlamaya başladığı dünyaya dair bir gerçeklik yaratır ve bu yarattığı gerçeklik yaşamında kontrol hissini kazanmasında denemeler

yaptığı bir zemin oluşturur (Tobias, 2015). Oyun çocuğa hareket etmek için bir sebep, fiziksel aktivite için bir çerçeve sağlar. Fiziksel aktivite de özellikle sağlıklı fiziksel gelişim için vazgeçilmezdir (Janssen ve LeBlanc, 2010). Oyun sadece fiziksel gelişim için değil zihinsel gelişim, ahlaki gelişim, sosyal gelişim ve dil gelişimi için de oldukça önemlidir (Barnett, 1990). Özellikle sosyal mücadele, duygusal kapasite, psikolojik dayanıklılık, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin gelişmesinde oyunun kolaylaştırıcı rolü büyüktür (Nijhof ve ark., 2018). Oyun normal sağlıklı gelişim için önemli ve etkili olduğu kadar fiziksel ya da psikolojik zorluk yaşayan çocukların başa çıkma becerilerini artırmada da oldukça önemlidir (Koukourikos, Tzaha, Pantelidou ve Tsaloglidou, 2015). Çocuklarda fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel zorluklar yaşayan, stresli dönemlerden geçen, aşırı kaygılı ebeveyn tutumları, sosyal bağlanma sorunları, akranlarıyla sosyal ilişki, ergenlerde depresyon, kaygı bozuklukları, otizm, davranış bozuklukları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozuklukları ve hatta şizofrenide bile oyun destekli çalışmalar yapılmış ve faydası görülmüştür (Nijhof ve ark., 2018). Özellikle de engelli çocuklarda, uzun süre hastanede kalan çocuklarda ve kronik hastalıklara sahip çocuklarda yapılan oyun destekli yardım çalışmalarında oyunun hem bilişsel hem psikolojik hem de fiziksel gelişimlerine destek sağladığı görülmüştür (Nijhof ve ark., 2018; Stahmer, 1995; Thorp, Stahmer ve Schreibman, 1995; Koukourikos ve ark. 2015).

Oyun üzerine yapılan çalışmalarda serbest oyun ve yönlendirilmiş oyunun farkları üzerinde duran araştırmacılar serbest oyunun bir çok alanda beceri geliştirmede, yönlendirilmiş oyunun ise eğitim amaçlı kullanımında çok etkili olduğunu bulmuşlardır (Fisher, Hirsh-Pasek, Newcombe ve Golinkoff, 2013; Palma, Pereira ve Valentini, 2014; Weisberg, Hirsh-Pasek, Golinkoff, Kittredge ve Klahr, 2016). Serbest oyunun kime, nasıl ve ne kadar faydalı olduğunu anlamının, takip etmenin ve ölçmenin oldukça zor olacağını düşünen bazı araştırmacılar eğitim amaçlı olarak kullanılmak üzere yapılandırılmış oyunu onaltı farklı çeşide ayırarak eğitimcilerin kullanımı için tavsiye etmişlerdir (O'Connor, Treasure, Robinson, McCormack ve O'Rourke, 2017).

Çocuklar içinde buldukları gelişim dönemlerine göre farklı oyun tercihlerine sahiptir. Bebekler algılarını harekete geçirecek ve motor becerilerini geliştirecek oyunlar oynarlar ve oyunları kendi ihtiyaçlarını karşılamaya dönük kuralsız oyunlardır (Barnett, 1990). Okul öncesinde ise diğer çocuklarla oynadıkları, ortak oyunları konuşup birbirlerinden oyuncak alıp verdikleri oyunlar oynarlar. İlerleyen yıllarda hedef odaklı ve kurallı oyunlar da oynayabilirler. Zamanla işbirliği ve rekabet kavramları da dünyalarına oyunlar vesilesiyle girer. Okul çocuklarında ise daha düzenli ve yapılandırılmış oyunlar oynarlar. Kazanmanın kurallara uymaya bağlı

olduğunu bilerek kuralları takip etmek ve takım oyunları oynamak bu dönemde önemlidir. Ergenlikle beraber de sosyal farkındalığın artmasıyla dikkat aileden arkadaş grubuna geçer ve ergenler enerjilerini arkadaş gruplarının içerisinde oyunların daha kurallı ve amaçlı hali olan spor klüpleri, gönüllü faaliyetler gibi faaliyetlere yöneltirler (Isenberg ve Quisenberry, 2002).

Gelişim kuramcısı Piaget, oyun kavramını da geliştirdiği kuram gibi belli aşamalara ayırarak ilişkilendirmiş ve çocukların bu eylemini genel olarak zihinsel bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Oyunu keşfetme, araştırma ve deneme gibi bölümlere ayırarak açıklamıştır. Piaget'nin bilişsel gelişim ve oyunu birbirine entegre ettiği yaklaşım "sembolik oyun kuramı"nın çatısını oluşturmuştur. Kuramın temelini ise özümleme ve uyuma dayandırır (Bredekamp,2015).

Piaget, çocuklarda oyun gelişimini üç aşamada incelemiştir (Bozan,2014):

Alıştırma Oyunları: 6 aylıktan 2 yaşına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde fiziksel aktiviteye dayalı duyu-motor ve keşfedici oyunlar görülmektedir. Çocuk bedenini, çevresini ve çevresindeki nesnelere ve hem bedeninin hem de nesnelere fonksiyonunu öğrenme aşamasındadır. Dokunabildiği her şeyi almayı, yakalamayı, sallamayı, atmayı ve sonra geri almayı öğrenmekte ve bunları oyuna dönüştürmektedir. Öğrenilmiş hareketleri tekrarlamaktadır.

Sembolik Oyunlar: 2-6 yaş ile 2-12 yaş arasında kapsadığına dair farklı fikirlerin yer aldığı sembolik oyunda, çocuk gerçek yaşamda karşılaştığı olay ve nesnelere oyunlarına taşımaktadır. Oyunlarda taklit vardır. Ayrıca bu dönemde dil de oyunlara katılır. Oyunlarda gerçek nesneye ulaşamadığı zaman onu zihninde canlandırma ve onun yerine başka bir nesneyi koyma durumu görülür. Örneğin bir tahta parçasını iğne olarak kullanabilir.

Kurallı Oyunlar: 11-12 yaştan sonra görülmektedir. Bunlar belli kuralları olan oyunlardır. Çocuk bu kurallara uymak zorundadır. Daha sonra bu oyunların benzerlerinin yetişkinlik dönemlerinde de oynandığı görülür. Satranç, tavla, kağıt oyunları kurallı oyunlara örnek gösterilebilir (Torun,2011).

Piaget, alıştırma oyunlarının bilişsel becerilerin gelişmesi için gerekli olduğunu savunur. Piaget'den sonra birçok araştırmacı çocuklardaki oyunun evrelerini genişletmişlerdir. Her evrenin farklı bir davranış ve bilişsel örüntü içerdiğini belirtmişlerdir. Bunlardan bazıları; Vygotsky, Bateson, Sutton-Smith, Helanko, Berlyne 'dir (Bozan,2014).

Gelişim aşamalarıyla ilişkilendirilen oyun türlerinin dışında oyunun özellikleri de çocuk oyunlarının önemini daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar. Çocuğun oyununu diğer

etkinliklerden farklı kılan altı temel özellik bulunur. Özellikler şu şekilde sıralanmıştır (Duman, 2015) :

İçeriden güdümlü olması ve içeriden yönlendirilmesi: Çocuklar oyuna çevresinden gelen baskılarla değil, içsel bir motivasyonla başlarlar. Çocuğun yaşadığı tatmin duygusundan kaynaklanan iç motivasyon, başkaları tarafından yönetilmez.

Sonuçtan çok sürecin önemli olması: Oyun içerisinde amaçlar esnektir ve oyun sırasında bu amaçlar değişebilir. Oyuna katılanlar, oyunun sonucu değil oyun içindeki aktivitelerle ilgilenir. Çocuklar için çekici olan bu süreçtir.

Çocuk tarafından tercih edilmesi ve keşfedici öğeler içermesi: Oyun içinde olmak veya aktif olarak katılım sağlamak çocuğun seçimidir. Çocuk başkalarının ısrarı ya da baskısı ile oyun içindeyse bu oyun değildir. Çocuk her oyun içinde yeni deneyimlerin içine girebilmelidir.

Sembolik olması: Oyun kavramının özünü oluşturan hayal gücü oyunun her aşamasında olur. Çocuk sadece dış gerçeklikle sınırlı kalmadan düşüncesinin sınırlarını zorlayabileceği rol veya olayların içine girebilir.

Dışarıdan getirilmiş kurallardan arınmış olması: Çocukların oynadığı oyunların oyun yönü, yapılandırılmış ve sistematik oyunlardan farklı olmalıdır.

Çocuğun oyuna etkin bir şekilde katılıyor olması: Çocuk gerçekleştirmekte olduğu eyleme kendini bilerek verir ve sözel, zihinsel veya fiziksel olarak aktivitede bulunması gerekir (Bozan,2014).

2.8. Oyun Becerileri

Çocuğun her gelişim döneminde büyük öneme sahip olan oyun, aynı zamanda yaşamı öğrenme aracıdır. Erken çocukluk çağında, yaşama dair ilk deneyimlerini öğrendiği 6 yaşında çocuğun kendisine (duygusal ve bilişsel dünyası) ve çevresine dair farkındalık kazanmasını en etkili yol oyundur (Kandır ve Şahin,2011).

Çocuğun oyun oynaması bazı yetenekleri ve becerileri gerektirmektedir. Oyun oynamak çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve gelişim basamaklarını sağlıklı bir şekilde aşmasına yol açmaktadır. Oyun becerileri ile çocuğun gelişim aşamaları birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Çocuğun sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimi oyun becerilerini etkilemekte, oyun becerilerinde ortaya çıkan sorunlar ise gelişim aşamalarıyla ilgili eksiklikleri ortaya çıkarmaktadır. Oyunun çocuğun gelişmesindeki öneminden hareketle “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu ölçekle, çocukların oyun esnasında ne

tür oyun becerilerini kullanıp ne tür becerileri kullanamadığı belirlenerek, ailelerin ve eğer okula devam ediyorsa öğretmenlerin bu becerilerin farkında olması sağlanabilmektedir (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa, 2013).

Gelişimini sağlıklı devam ettirmiş ve sosyal açıdan yetkin bir çocuğun, erken çocukluk döneminde ebeveyni, akranları ve yetişkinlerle olumlu ilişkiler içerisinde olması, özgüvene sahip olması, yardımlaşma ve iş birliğine açık olması ve akranları tarafından oyun grubuna dahil edilmesi gibi becerilere sahip olması beklenmektedir (Thompson, 2006 akt. Koçyiğit, Sezer ve Yılmaz, 2015).

Çocuğun sosyal davranışlarının gelişmesinde, oyun ortamında kurulan etkileşimin son derece büyük bir önemi vardır. Kendisinden herşeyi mükemmel yapması beklenen çocuk, yetişkinler tarafından aşırı derecede korunabilmekte, baskı altında kalabilmektedir. Buna karşı oyun ortamında kurduğu ilişkilerle çocuk, baskı ortamından uzaklaşmaya ve kendini gerçekleştirmeye çalışır. Bu sayede çocuk kendini ifade etme becerileri gelişmeye başlar (Sevinç, 2004).

Dünya literatür 'ü incelendiğinde birçok araştırmada oyun ile birçok gelişim alanı ile oyun arasında doğru orantılı ilişki olduğu dikkat çekmektedir.

Ülkemizde de 2016 yılında Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit'in oyun becerileri ile ilgili 60-72 aylık çocuklarla yapmış olduğu çalışma dikkat çekicidir. Bu araştırmada çocukların oyun becerileri ile sosyal-duygusal gelişim arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Sosyal gelişim arttıkça oyun becerisi yetisinin de arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmanın bir başka bulgusu da oyun becerileri ile depresif durumlar arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buna göre çocukların anksiyete durumları ve saldırganlıkları gibi duygusal durumları azaldıkça oyun becerileri tam tersi yönde arttığı görülmüştür. Farklı bir ifade ile kaygı düzeyi yüksek olan çocukların oyun beceri düzeyleri düşük bulunmuştur. Bu çocukların grupta iletişim kurma, oyun içinde aktif olarak görev alma, kurallara uyma gibi becerileri yerine getirme konusunda problemler yaşandığı belirlenmiştir.

Bu konuyla ilgili bir başka araştırma 1983 yılında Rubin, Fein ve Vandenberg tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal-duygusal beceriler (arkadaşlık, grup içinde işbirliği, duyguları anlama ve liderlik) ile oyun becerileri arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (akt Sezer, Yılmaz, ve Koçyiğit, 2016).

Literatürde 60-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileriyle oyun arasında ilişkiyi inceleyen araştırmalarda bulunmaktadır. 2004 yılında Gagnon ile Nagle'nin yaptığı

araştırmada, sosyo-duygusal gelişim ile oyun becerileri arasında olumlu yönde bir ilişki belirlenmiştir. Bu araştırmanın başka bir sonucu ise 60-72 aylık çocukların negatif duyguları azaldıkça oyun becerilerinin tam tersi arttığı bulunmuştur (akt Sezer, Yılmaz, ve Koçyiğit, 2016).

Oyun için çocuklara dış mekanlarda oyun oynayabilecekleri imkanlar oluşturulması ve özellikle de annelerin oyuna dahil olmaları, çocukların televizyon başında uzun saatler geçirmek gibi hareketsiz davranış alışkanlığı edinmelerini engelleyen önemli bir faktördür (Janssen ve LeBlanc, 2010). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar özellikle dil gelişimi söz konusu olduğunda televizyon seyretmenin olumsuz etkisi üzerinde durmuş, hatta anne-baba ile beraber oynansa dahi klasik oyunlar ile elektronik oyunların arasında dil gelişimi açısından klasik oyunlar lehine ciddi bir fark olduğunu ortaya koymuştur (Moreno, 2016). Şehirleşme ile beraber çocukların hem türlü gelişimini tehdit eden obezite, dil ve sosyal beceri gelişimi zorlukları, kaygı bozuklukları vs risklere karşı dış mekanlarda özellikle de doğada oynanan oyunların önleyici etkisi mutlaka anne-babalar ve eğitimciler tarafından gözönünde bulundurulması gereken önemli bir noktadır (Herrington ve Brussoni,2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplandığı evren ve örneklem, verilerin toplanmasında kullanılan araçlar, bu sürecin işleyişi ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada 6 yaş çocuklarının bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış ve bu nedenle de araştırma ilişkisel tarama desenine göre gerçekleştirilmiştir. Tarama deseni, bir gurubun özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). İlişkisel tarama modelleri gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermeyen, ancak o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin kestirilebilmesinde yararlı sonuçlar sağlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 1999).

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

İstanbul ili Fatih ilçe sınırları içinde bir eğitim kurumuna devam eden 6 yaş çocukları ve anneleri oluşturmaktadır. Söz konusu ilçede 2018 yılı verileri Fatih İlçe MEB sisteminden incelendiğinde 6 yaş aralığındaki çocukların devam ettiği 31 kurum olduğu ve bu kurumlarda toplam 3720 çocuk olduğu belirlenmiştir.

3.2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini belirlerken random örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Öncelikle Fatih ilçesindeki 31 okuldan 8 tanesi seçilmiş, sonra bu okulların birinci sınıflarında okuyan ve 2012 doğumlu toplam 90 öğrenci random (tesadüfi) örnekleme yöntemiyle seçilmiş, daha sonra ise bu öğrencilerden, onların annelerinden ve öğretmenlerinden veriler toplanmıştır. Tesadüfi örnekleme evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına sahip oldukları örnekleme türüdür (Karasar, 1999).

Bu kapsamda araştırmanın örneklemini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı içinde İlkokul 1.sınıfa başlamış 6 yaşındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklardan öz

bildirim yoluyla veri toplanamayacağı için çocuklara ait demografik bilgiler annelerden ve oyun becerilerine ait bilgiler de öğretmenlerden vekil bildirim yoluyla alınmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların 51'i (%56,7) kız, 39'u (%43)erkektir. Çocukların 14'ü (%15,6) tek çocuk iken, 76'sının (%84,4) ise en az bir kardeşi bulunmaktadır. Öğrencilerin 37'si (%41,1) ilk çocuk iken, 53'ü (%58,9) ise en az ikinci sırada yer almaktadır.

Öğrencilerin annelerinin 47'si (%52,2) 20-34 yaş aralığında, 43'ü (%47,8) ise 35 yaş ve üstündedir. Annelerin 68'i (%75,6) ev hanımı, 10'u (%11,1) niteliksiz meslek sahibi ve 12'si (%13,3) ise nitelikli meslek sahibidir. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında 12'si (%13,3) okur yazar değil, 30'u (%33,3) ilkokul mezunu, 11'i (%12,2) ortaokul mezunu, 21'i (%23,3) lise mezunu, 16'sı (%8,6) lisans ve üstü mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Ailelerin ekonomik gelirlerine bakıldığında 68'inin (%75,6) 1000-2000 TL, 47'sinin (%52,2) 2000-4000 TL arasında, 22'sinin (%24,4) ise 4000 TL ve üstünde görülmektedir. Annelerin 83'ü (%92,2) evli, 7'si (%7,8) ise boşanmış/duldür. Ebeveynlerin hepsi hayattadır. Annelerin 52'si (%57,8) normal, 38'i (%42,2) ise sezeryan doğum yapmıştır. Annelerin 81'i (%90) doğumu takip eden bir yıl içinde bebekle kendilerinin, 9'u (%10) diğer yakınların (baba, anneanne/babanne ve bakıcı) ilgilendiğini ifade etmiştir. Annelerin 33'ü (%36,7) doğum sonrası (postpartum) depresyon yaşadığını, 57'si (%63,3) doğum sonrası (postpartum) depresyon yaşamadığını belirtmiştir.

Annelerin 64'ü (%71,1) çocuklarının kreş-anaokulu deneyimi bulunmakta, ancak 26'sı (%28,9) ise kreş-anaokulu deneyimi olmadığını dile getirmiştir. Annelerin ifadesine göre çocukların 45'i (%50) haftada 1-5 saat, 30'u (%33,3) 6-10 saat, 15'i (%16,7) ise en az 11 saat oyun parkında vakit geçirmektedir.

Annelerin 9'u (%10) çocuklarıyla olan bedensel temas derecelerini az/yetersiz, 14'ü (%15,6) normal ve 67'si (%74,4) ise çok olarak ifade etmiştir. Çocuklarıyla olan ilişki biçimi hakkında annelerden alınan bilgiye göre 76'sı (%84,4) ise pozitif, 14'ü (%15,6) negatif olarak, olarak ifade etmiştir. Annelerin 77'si (%85,6) korktuklarında çocuklarının kendisine sığındığını, 8'i (%8,9) babaya ve 5'i (%5,6) diğer yetişkinlere (anneanne/babanne, bakıcı) sığındığını ifade etmiştir. Son olarak annelerin 84'ü (%93,3) sıkıntı yaşadıkları süreçlerde çocuklarının kendilerine yaklaştığını, 6'sı (%6,7) ise yaklaşmadığını dile getirmişlerdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Jude Cassidy tarafından geliştirilen ve dilimize uyarlanması Seven ve Aytar (Akın,2015) tarafından yapılmış “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği”, Fazlıoğlu, Y. Ilgaz, G. Ve Papatğa E. (2013) tarafından geliştirilen ”Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Bunun yanında araştırmaya katılan çocukların demografik bilgilerini almak amacıyla araştırmacı tarafından “Veli Formu” hazırlanmıştır.

3.3.1 Veli Formu

Araştırmaya katılan çocuk ve annenin kişisel bilgilerini edinmeye yönelik Veli Formu uygulanmıştır. Veli Formu’nda çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu, annenin yaşı, mesleği, öğrenim durum, ailenin ekonomik durumu, medeni hali, ebeveyn kaybı yaşanıp yaşanmadığı, doğum türü, ilk bir yıl içinde çocuğa kimin bakım verdiği, annenin doğum sonrası depresyon yaşayıp yaşamadığı, çocuğun kreş ya da anaokulu deneyimi olup olmadığı, oyun parkı ya da açık alanlarda oyun oynayıp oynamadığı ve süresi, çocuğun anne ile ne derece bedensel temas halinde olduğu, annenin çocukla genel ilişki biçimi, çocuğun korkulu bir olay karşısında ilk kimin yanına gittiği ve anne sıkıntılı olduğunda çocuğun anneye yaklaşım durumu bulunmaktadır. Araştırma süresince etik kurallar gereği katılımcı olan anne ve çocuklara kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir. Veli Formu Ek-I’de verilmiştir.

3.3.2 Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği (TOBAH)

Bretherton ve arkadaşları tarafından 3 yaş çocuklarının bağlanma figürlerinin içsel temsillerine dair geliştirilen ölçek Cassidy tarafından yeniden düzenlenerek 6 yaş çocuklarına uygun hale getirilmiştir (akt. Seven ve Aytar,2010). Türkçe standardizasyonu Seven ve Aytar tarafından yapılmıştır(Akın,2015). Ölçeğin uygulanışı sırasında bir ev figürü ve bebekler kullanılmaktadır(Seven ve Aytar,2010). Oyuncak bebek ailesiyle ilgili her biri 3 dakika süren 6 hikayenin çocuk tarafından tamamlanması şeklinde uygulanan bir ölçektir. Bu hikayeler doğrultusunda çocuğun bağlanma figürü olan anne ile kurduğu ilişki keşfedilmektedir (Akın,2015).

Her hikaye ,hikayeler içindeki detaylara uygun olarak 5’li Likert tipi derecelendirme üzerinden puanlanmıştır. Bağlanma figürü ile güvenli ilişkiyi yansıtan hikayelere ölçeğin en üst ucundaki puanlar (4 ve 5) verilir. Düşmanca olumsuz ilişkiyi yansıtan hikayeler 1 ve 2; kaçınma ilişkisine dair detaylar bulunduran hikayeler 3 ile puanlanır. Ölçekteki puanlar 6 ile 30 arasında

dağılmaktadır (Seven ve Aytar, 2010). TOBAH' da yapı geçerliliği ,60 çocuğun sonuçları açımlayıcı faktör analizinde KMO örneklem uygunluk katsayısı .83 ve Bartlett testi χ_2 değeri anlamlı bulunmuştur. Ayrıca iç tutarlılık Cronbach Alfa değeri .93 , iki yarı güvenilirliği .83 olarak rapor edilmiştir(Akın,2015). Bu analizler doğrultusunda ölçeğin , geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir(Seven ve Aytar,2010). Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği, Ek-IV' de verilmiştir.

3.3.3 Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa (2013), ölçeğin geliştirilmesi sırasında literatür taraması yaparak 72 maddelik soru havuzu oluşturmuştur. Geçerlilik çalışmaları sırasında ölçek ile ilgili okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi, eğitim bilimleri ve ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda 56 maddelik ölçek haline getirilerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarına başlanmıştır. Daha sonra yapılan dört analiz sonunda ölçekteki madde sayısı 27 olmuştur. 6 yaş (60-72 ay) arasındaki çocukların oyun becerilerini belirlemek için kullanılan ölçekteki maddeler için 5'li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Kullanılan dereceleme; Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Tarafsızım (3), Katılıyorum (4) , Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklinde puanlanmıştır.

Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği'nin tüm maddeleri için belirlenen Cronbach Alpha katsayısı .93'tür. Bu yüksek bir değerde olduğunu göstermektedir. Ölçekteki madde ayırt ediciliğini ortaya koymak için alt üst %27 lik gruplar arasında t testi yapılmış be t değeri anlamlı bulunmuştur. İç tutarlılık güvenilirlik analizi Cronbach Alfa değeri .93 olup yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu ve maddeler arasında orta düzeyde korelasyon olduğu desteklenmiştir (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa,2013). Oyun Becerileri Ölçeği, Ek-II' te verilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Uygulama öncesinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden alınan üst yazı ve Etik Kurulu Onayı ile İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulmuş, gerekli izin (Ek-VIII) alındıktan sonra Fatih İlçe sınırlarındaki sekiz İlkokul da gerekli izinler gösterilerek araştırmaya başlanmıştır. Hem veri kaybı yaşanmaması hem araştırma sonuçlarının gerçekçi olmasının sağlanması amacıyla araştırmacı araştırmanın her aşamasını kendisi gerçekleştirmiştir. Araştırma hakkında sınıf öğretmenleri bilgilendirilmiştir. Öğretmenlerin bilgilendirmesi ile araştırmaya katılmayı isteyen ebeveynlerin çocukları uygulamaya alınmıştır.

Öncelikli olarak çocuklara Tamamlanmamış Oyuncak Ailesi Hikayeleri Ölçeği (TOBAH) uygulanmıştır. Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği (TOBAH) uygulanan her bir çocuk için sınıf öğretmeni tarafından Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği (OBDÖ) doldurulmuştur. En son araştırmaya katılan çocukların anneleriyle yapılan görüşmede “Veli Formu” uygulanmıştır. Ayrıca ölçekleri literatüre kazandıran yazarlardan ölçek kullanım izinleri de alınmıştır. Ölçek kullanım izinleri Ek-V ve Ek-VI ‘de verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri toplama araçları olan “Veli Formu”, “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği-OBDÖ” ve “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği-TOBAH” örneklem grubuna uygulandıktan sonra cevap kâğıtlarının genel kontrolleri yapılmış eksik ya da birden fazla seçenek işaretlenmiş cevap kâğıdı bulunmamıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmelerini yapmak amacıyla SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)15.0 for Windows paket programı kullanılmıştır. Analiz işlemlerine başlamadan önce veriler dağılımın normalliği ve doğrusallık açısından kontrol edilmiştir. Sürekli değişkenlerde (OBDÖ ve TOBAH) dağılımın normalliği Kolmogorov Smirnov Testi ile kontrol edilmiştir, kategorik değişkenler için ise her bir grup sayısının 30’den büyük olması varsayımı dikkate alınmıştır (Büyüköztürk vd , 2016).

Grubun genel yapısına ilişkin bulgular frekans ve yüzde değerleriyle ortaya konulmuştur. Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda parametrik dağılımlar (normal dağılım) için aritmetik ortalama, standart sapma, Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi ve bağımsız gruplar t testi kullanılmış; non-parametrik dağılımlar için ise Kruskall Wallis H ve Mann Whitney-U analizi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda öğrenci, öğretmen ve velilerden toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır. Bulgular bölümünde önce örneklem grubunun genel yapısını tanıttıcı frekans ve yüzde dağılımlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise “Veli Formu”, “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği” ile elde edilen veriler araştırmanın amaçları ve bu amaçların sunulduğu sırasına göre istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

4.1 Grubun Genel Yapısına İlişkin Betimsel İstatistikler

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilere ait sosyo-demografik verilerin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Erkek	39	43,3	43,3	43,3
Kız	51	56,7	56,7	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 1’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 51’i (%56,7) kız, 39’u (%43) ise erkektir.

Tablo 2. Kardeş Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Yok	14	15,6	15,6	15,6
Var	76	84,4	84,4	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin 14’ü (%15,6) tek çocuk iken, 76’sının (%84,4) ise en az bir kardeşi vardır.

Tablo 3. Kardeş Sırası Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Birinci Sıra	37	41,1	41,1	41,1
İki ve Üstü Sıra	53	58,9	58,9	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin 37'si (%41,1) ilk çocuk iken, 53'ü (%58,9) ise en az ikinci sırada doğmuştur.

Tablo 4. Annenin Yaşı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
20-34 yaş	47	52,2	52,2	52,2
35 ve üstü yaş	43	47,8	47,8	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 4'te görüldüğü gibi örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin 47'si (%52,2) 20-34 yaş aralığında, 43'ü (%47,8) ise 35 yaş ve üstündedir.

Tablo 5. Annenin Mesleği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Ev hanımı	68	75,6	75,6	75,6
Niteliksiz meslek	10	11,1	11,1	86,7
Nitelikli meslek	12	13,3	13,3	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 5'te görüldüğü gibi örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin 68'i (%75,6) ev hanımı, 10'u (%11,1) niteliksiz meslek sahibi ve 12'si (%13,3) ise nitelikli meslek sahibidir.

Tablo 6. Annenin Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Okumaz-yazmaz	12	13,3	13,3	13,3
İlkokul	30	33,3	33,3	46,7
Ortaokul	11	12,2	12,2	58,9
Lise	21	23,3	23,3	82,2
Lisans ve üstü	16	17,8	17,8	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 6’da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin 30’u (%33,3) ilkokul, 11’i (%12,2) ortaokul, 21’i (%23,3) lise, 16’sı (%17,8) lisans ve üstü mezunu, 12’si (%13,3) ise okuma-yazma bilmemektedir.

Tablo 7. Ekonomik Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
1000-2000 TL	21	23,3	23,3	23,3
2000-4000 TL	47	52,2	52,2	75,6
4000 TL ve üstü	22	24,4	24,4	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 7’de görüldüğü üzere örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin 68’i (%75,6) aylık ekonomik gelirlerinin 1000-2000 TL arasında, 47’si (%52,2) 2000-4000 TL arasında olduğunu, 22’si (%24,4) ise 4000 TL ve üstünde gelire sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 8. Ebeveyn Birlikteliği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Birlikte	83	92,2	92,2	92,2
Ayrı	7	7,8	7,8	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 8’de görüldüğü gibi örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin ebeveynlerinin 83’ü (%92,2) birlikte yaşarken, 7’si (%7,8) ise ayrıdır.

Tablo 9. Doğum Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Normal	52	57,8	57,8	57,8
Sezeryan	38	42,2	42,2	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 9’de görüldüğü gibi örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin 52’si (%57,8) normal yolla, 38’i (%42,2) ise sezeryan ile doğmuştur.

Tablo 10. Doğum Sonrası İlk Yıl İçersinde Bebekle En Çok İlgilenen Kişi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Anne	81	90,0	90,0	90,0
Diğerleri	9	10,0	10,0	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 10’da görüldüğü üzere, doğumu takip eden ilk yıl içersinde örneklem gurubunu oluşturan öğrencilerin 81’i (%90) ile anneleri ve 9’u (%10) ile ise diğer yetişkinler (baba, anneanne/babanne ve bakıcı) daha çok ilgilenmişlerdir.

Tablo 11. Doğum Sonrası Depresyon Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Evet	33	36,7	36,7	36,7
Hayır	57	63,3	63,3	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 11’de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan annelerin 33’ü (%36,7) doğum sonrası depresyon yaşadığını; ancak 57’si (%63,3) ise doğum sonrası depresyon yaşamadığını belirtmiştir.

Tablo 12. Kreş-Anaokulu Deneyimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Var	64	71,1	71,1	71,1
Yok	26	28,9	28,9	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 12’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 64’ünün (%71,1) kreş-anaokulu deneyimi bulunmakta, ancak 26’sının (%28,9) ise kreş-anaokulu deneyimi yoktur.

Tablo 13. Haftada Kaç Saat Parka Gidildiği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
1-5 Saat	45	50,0	50,0	50,0
6-10 Saat	30	33,3	33,3	83,3
11 ve üstü saat	15	16,7	16,7	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 13’de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 45’i (%50) haftada 1-5 saat, 30’u (%33,3) 6-10 saat, 15’i (%16,7) ise en az 11 saat oyun parkında vakit geçirmektedir.

Tablo 14. Bedensel Temas Derecesi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Az/yetersiz	9	10,0	10,0	10,0
Normal	14	15,6	15,6	25,6
Çok	67	74,4	74,4	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 14’te görüldüğü üzere, annelerin 9’u (%10) çocuklarıyla olan bedensel temas derecelerini az/yetersiz, 14’ü (%15,6) normal ve 67’si (%74,4) ise çok olarak belirtmiştir.

Tablo 15. Çocukla İlişki Biçimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Negatif	14	15,6	15,6	15,6
Pozitif	76	84,4	84,4	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 15’te görüldüğü gibi, çalışmaya katılan annelerin 14’ü (%15,6) çocuklarıyla olan ilişki biçimini negatif olarak, 76’sı (%84,4) ise pozitif olarak belirtmiştir.

Tablo 16. Korku Anında Sığınılan Kişi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Anne	77	85,6	85,6	85,6
Baba	8	8,9	8,9	94,4
Diğerleri	5	5,6	5,6	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 16’da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan annelerin 77’si (%85,6) korku anında çocuklarının kendisine sığındığını, 8’i (%8,9) babaya ve 5’i (%5,6) ise diğer yetişkinlere (anneanne/babanne, bakıcı) sığındığını belirtmiştir.

Tablo 17. Sıkıntılı Anlarda Çocuğun Anneye Yaklaşması Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	geç %	yığ %
Evet	84	93,3	93,3	93,3
Hayır	6	6,7	6,7	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 17’de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan annelerin 84’ü (%93,3) sıkıntı yaşadıkları anlarda çocuklarının kendilerine yaklaştığını, 6’sı (%6,7) ise yaklaşmadığını belirtmiştir.

4.2. Araştırmanın Alt Amaçlarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

4.2.1. Altı Yaş Çocuklarının Oyun Becerileri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki

Tablo 18. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve TOBAH (Bağlanma Stilleri) Ölçeğinden Alınan Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Puan	N	$\bar{x}$	SS
Oyun Becerileri	90	118,711	15,325
TOBAH-Bağlanma Stilleri	90	21,811	4,352

Tablo 18’de görüldüğü üzere araştırma gurubunu oluşturan öğrencilerin *Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinden* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 118,711$ standart sapması $SS = 15,325$ olarak; *TOBAH (Bağlanma Stilleri) Ölçeğinden* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 21,81$ standart sapması $SS = 4,352$ olarak hesaplanmıştır.

Yukarıdaki ölçek puanları değerlendirildiğinde, araştırmanın örneklemini oluşturan 6 yaş çocuklarının oyun becerilerinin ortalamasının üstünde, yani oyun becerilerinin yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stiline ise kaçınılmaz

bağlanma puan aralığında olduğu görülmektedir. Çünkü TOBAH puanlarına göre 1-17 puan aralığı düşmanca/olumsuz bağlanma stilini; 18-24 puan aralığı kaçınmacı bağlanma stilini ve 24-30 puan aralığı ise güvenli bağlanma stilini işaret etmektedir.

Tablo 19. Öğrencilerin Bağlanma Stillere (TOBAH) İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Bağlanma Stilleri	f	%	geç %	yığ %
Düşmanca/Olumsuz	18	20,0	20,0	20,0
Kaçınmacı	40	44,4	44,4	64,4
Güvenli	32	35,6	35,6	100,0
Toplam	90	100,0	100,0	

Tablo 19’da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin bağlanma figürleriyle kurdukları bağlanma stilleri incelendiğinde; öğrencilerin 18’i (%20) *Düşmanca/Olumsuz*, 40’ı (%44,4) *Kaçınmacı* ve 32’si (%35,6) ise *Güvenli* bağlanma stilini sergilemektedirler.

Tablo 20. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanlarla TOBAH (Bağlanma Stilleri) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
Oyun Becerileri			
Bağlanma Stilleri	90	,420	,000

Tablo 20’de görüldüğü üzere, oyun becerileri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda oyun becerileri ile bağlanma stilleri arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur (($r=-,42$; $p<,001$). Yani çocukların oyun beceri düzeyleri arttıkça güvenli bağlanmaları da artmaktadır.

4.2.2. Ebeveynin Medeni Durumuna Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 21. Ebeveynin Medeni Durumu Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Medeni Durum	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Birlikte	83	46,29	3842,00			
Ayrı	7	36,14	253,00	225,00	-,990	,322
Toplam	90					

Tablo 21’de de görüldüğü gibi, öğrencilerin TOBAH (bağlanma stilleri) puanlarının, ebeveynlerin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=222,00$; $z=-,990$; $p>,05$).

4.2.3. Annenin Eğitim Durumuna Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 22. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bağlanma Stillerinin Anlamlı Düzeyde Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	<i>p</i>
TOBAH (Bağlanma Stilleri)	Okur-Yazar Değil	12	40,17			
	İlkokul Mezunu	30	48,80			
	Ortaokul Mezunu	11	36,95			
	Lise Mezunu	21	46,45	2,34	4	,674
	Lisans ve üstü	16	47,94			
	Toplam		90			

Tablo 22’de görüldüğü üzere, TOBAH (bağlanma stillerinin) puanlarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($X^2=2,34$; $p>,05$).

4.2.4. Annenin Çalışma Durumuna (Mesleğine) Göre Çocukların Bağlanma Stillерinin Değerlendirilmesi

Tablo 23. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çalışma Durumu	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Çalışmıyor	68	44,57	3030,50			
Çalışıyor	22	48,39	1064,50	684,50	-,598	,550
Toplam	90					

Tablo 23’de de görüldüğü üzere, öğrencilerin TOBAH (bağlanma stilleri) puanlarının, annelerinin çalışıp çalışmamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=684,50$; $z=-,598$; $p>,05$).

4.2.5. Ebeveyn Kaybı Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillерinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin tamamının anne-babaları hayatta olduğundan araştırmanın bu amacına yönelik analizler gerçekleştirilememiştir.

4.2.6. Doğum Türü Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 24. Bağlanma Stillerinin (TOBAH) Doğum Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Bağlanma Stilleri	Normal	52	22,52	4,03	,56	1,829	88	,071
	Sezeryan	38	20,84	4,64	,75			

Tablo 24'te görüldüğü üzere bağlanma stillerinin doğum türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t= 1,829$; $p>,05$).

4.2.7. Doğum Sonrasında Bebekle En Çok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 25. Doğum Sonrasında Bebekle En Çok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	P
Anne	81	45,64	3696,50			
Diğerleri	9	44,28	398,50	353,50	-,148	,882
Toplam	90					

Tablo 25'te de görüldüğü üzere, öğrencilerin TOBAH (bağlanma stilleri) puanlarının, doğum sonrasındaki ilk yıl bebekle en çok ilgilenen kişi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=353,50$; $z=-,148$; $p>,05$).

4.2.8. Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 26. Bağlanma Stillerinin (TOBAH) Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Depresyon	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Bağlanma Stilleri	Evet	33	21,61	4,873	,848	-,338	88	,736
	Hayır	57	21,93	4,061	,538			

Tablo 26’da görüldüğü üzere bağlanma stillerinin doğum sonrası depresyon değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t = -,338$; $p >,05$).

4.2.9. Bedensel Temas Değişkenine Göre Çocukların Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi

Tablo 27. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stillerinin) Puanlarının Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
TOBAH (Bağlanma Stilleri)	Az/Yetersiz	9	37,06	1,223	2	,543
	Normal	14	43,82			
	Çok	67	46,99			
	Toplam	90				

Tablo 27’de görüldüğü üzere, öğrencilerin TOBAH (bağlanma stilleri) puanlarının, annenin bedensel temas derecesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2 = 1,223$; $p >,05$).

4.2.10. Annenin Çocukla Kurduğu İlişki Biçimine Göre Çocukların Bağlanma Stillерinin Değerlendirilmesi

Tablo 28. Annenin Çocukla Kurduğu İlişki Biçimi Değişkenine Göre TOBAH (Bağlanma Stilleri) Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İlişki Biçimi	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Negatif	14	36,75	514,50			
Pozitif	76	47,11	3580,50	409,50	-1,368	,171
Toplam	90					

Tablo 28’de de görüldüğü üzere, öğrencilerin TOBAH (bağlanma stilleri) puanlarının, annenin çocukla kurduğu ilişki biçimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=409,50$; $z=-1,148$; $p>,05$).

4.2.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 29. Oyun Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Oyun Becerileri	Erkek	39	116,72	15,79	2,53	-1,08	88	,283
	Kız	51	120,23	14,94	2,09			

Tablo 29’da görüldüğü üzere oyun becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t= -1,08$; $p>,05$).

4.2.12. Anaokulu/Kreş Deneyimi Değişkenine Göre Çocukların Oyun

Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 30. Oyun Becerilerinin Anaokulu/Kreş Deneyimi Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Anaokulu Deneyimi	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Var	64	45,94	2940,00			
Yok	26	44,42	1155,00	804,00	-,251	,802
Toplam	90					

Tablo 30’da da görüldüğü üzere, öğrencilerin oyun becerilerinin, anaokulu/kreş deneyimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır (U=804,00; z=-,251; p>,05).

4.2.13. Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin

Değerlendirilmesi

Tablo 31. Oyun Becerilerinin Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Anlamli Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Kardeş Durumu	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Yok	14	32,93	461,00			
Var	76	47,82	3634,00	356,000	-1,974	,048
Toplam	90					

Tablo 31’de görüldüğü üzere, öğrencilerin oyun becerilerinin, kardeş sahibi olma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka

rastlanmıştır ($U=356,00$; $z=-1,974$; $p<,05$). Yani kardeş sahibi olanların olamayanlara göre oyun becerileri ölçeğinden aldıkları puanlar daha yüksektir.

4.2.14. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 32. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Oyun Becerileri Puanlarının Anlamlı Düzeyde Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Oyun Becerileri	okumaz-yazmaz	12	43,29			
	ilkokul	30	53,87			
	ortaokul	11	43,55			
	lise	21	36,95	5,608	4	,230
	Lisans ve üstü	16	44,03			
	Toplam	90				

Tablo 32’de görüldüğü üzere, öğrencilerin oyun becerileri ölçeğinden aldıkları puanların, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($X^2= 5,608$; $p>,05$).

4.2.15. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 33. Oyun Becerilerinin Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Annenin Çalışma durumu	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Ev Hanımı	68	48,38	3289,50			
Niteliksiz İşçi	22	36,61	805,50	552,50	-1,850	,064
Toplam	90					

Tablo 33’de görüldüğü üzere, öğrencilerin oyun becerilerinin, annenin çalışıp çalışmamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=552,50$; $z=-1,850$; $p>,05$).

4.2.16. Doğum Türü Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 34. Oyun Becerilerinin Doğum Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Doğum	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Oyun Becerileri	Normal	52	120,31	14,64	2,03	1,158	88	,250
	Sezeryan	38	116,53	16,16	2,62			

Tablo 34’te görüldüğü üzere oyun becerilerinin doğum türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t= 1,158$; $p>,05$).

4.2.17. Doğum Sonrasındaki İlk Yıl Bebekle Ençok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 35. Oyun Becerilerinin İlk Yıl Bebekle Ençok İlgilenen Kişi Değişkenine Göre Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Bebekle Ençok İlgilenen Kişi	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>P</i>
Anne	81	45,85	3714,00			
Diğerleri	9	42,33	381,00	336,000	-,386	,699
Toplam	90					

Tablo 35’de görüldüğü üzere, oyun becerilerinin, doğum sonrası ilk yıl bebekle ençok ilgilenen kişi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=336,00$; $z=-,386$; $p>,05$).

4.2.18. Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 36. Oyun Becerilerinin Doğum Sonrası Depresyon Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Depresyon	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>P</i>
Oyun Becerileri	Var	33	117,79	15,1	2,65	-,433	88	,666
	Yok	57	119,25	15,51	2,05			

Tablo 36’da görüldüğü üzere oyun becerilerinin doğum sonrası depresyon değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t=-,433$; $p>,05$).

4.2.19. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 37. Bedensel Temas Derecesi Değişkenine Göre Oyun Becerileri Puanlarının Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Oyun Becerileri	Az/Yetersiz	9	41,56			
	Normal	14	57,11			
	Çok	67	43,60	3,373	2	,185
	Toplam	90				

Tablo 37’de görüldüğü üzere, öğrencilerin oyun becerileri ölçeğinden aldıkları puanların, bedensel temas derecesi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($X^2= 3,373$; $p>,05$).

4.2.20. Çocukla Kurulan İlişki Biçimi Değişkenine Göre Çocukların Oyun Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 38. Oyun Becerilerinin Çocukla Kurulan İlişki Biçimi Değişkenine Göre Anlamlı Düzeyde Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çocukla kurulan ilişki	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Negatif	14	42,18	590,50			
Pozitif	76	46,11	3504,50	485,50	-,522	,602
Toplam	90					

Tablo 38’de görüldüğü üzere, oyun becerilerinin, çocukla kurulan ilişki biçimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan

Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($U=485,50$; $z=-,522$; $p>,05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde bağlanma ve bağlanma davranışının genel özellikleri, bağlanma stilleri, bağlanma sürecini etkileyen diğer etmenler (bedensel temas, doğum türü, ebeveyn kaybı vb) ve araştırmanın diğer kısmını oluşturan oyun ile ilgili kuramsal bilgi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda TOBAH'ta elde ettikleri puana göre örneklem grubundaki altı yaş çocuklarının büyük çoğunluğunun (%44) bağlanma stili olarak orta skalada yer alan kaçınmacı bağlanma stilinde olduğu bulunurken %35,6'sının güvenli ve %20'sinin ise düşmanca/olumsuz bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. TOBAH ile yapılan diğer üç araştırma olan Seven (2006), Şahin (2015) ve Şahin (2019)'da da yine kaçınmacı bağlanma stili sırasıyla %60, %56.9 ve %46.6 ile en büyük orana sahip bağlanma stili olmuştur. Güvenli bağlanma stili ise bu araştırmalarda sırasıyla %19,1, %30.7 ve %36,9 olarak bulunurken; düşmanca/olumsuz bağlanma stili sırasıyla %20,9, %12,4 ve %16,5 olarak bulunmuştur. Bu haliyle bu araştırma sonuçları ile TOBAH'la yapılan diğer araştırmaların sonuçları, kaçınmacı bağlanma stilinin en yüksek orana sahip olması ve güvenli bağlanma stilinin de %30-37 oranlarında olması (Seven'in 2006 yılında yaptığı araştırma hariç) bakımından uyumlu gözükmektedir. Araştırmalardaki bağlanma örüntülerindeki farklılığın sebepleri arasında araştırmaların yapıldığı illerin (İstanbul, Tokat ve Eskişehir) dolayısıyla çocuk yetiştirme tutumlarının, kültürün, sosyoekonomik ve demografik özelliklerin farklı olmasının etkisi olabilir.

Bu sonuçlar Türkiye'de yakın yaş grubunun bağlanma örüntülerini araştıran İlaslan (2009), Türköz (2007), Uluç (2005)'ten de güvenli bağlanma örüntüsünün, güvensiz bağlanmaya göre daha az çıkması ve güvenli bağlanmanın yüzdesinin daha düşük çıkması açısından da farklılaşmaktadır. Ayrıca bu sonuçlar güvenli bağlanmanın dünyada genel olarak %60 – 80 oranla norm olması (Cassidy,1988; van IJzendoorn ve Kroonenberg,1988; Mesman, van IJzendoorn ve Sagi-Schwarz, 2016) durumundan da farklılık göstermektedir. Bu durumun benzerini, Mesman, van IJzendoorn ve Sagi-Schwarz (2016) güvenli bağlanma oranının Meksika'nın fakir kırsal kesiminde %32 ve yeterli yiyecek ve imkanların bulunmadığı Şili'de ise %7'ye kadar düşmesini sosyoekonomik şartların aile yapısı ve anne-babalık örüntülerindeki etkiyle açıklamaktadır. Temel ihtiyaçların giderilmesiyle ilgili yaşanan stres ebeveynleri optimal anne-babalık şartlarından uzaklaştırıyor gözükmektedir. Benzer bir bakış açısıyla

Seven (2006) de dünyada güvenli bağlanma örüntüsünün daha fazla çıkmasının çocuk yetiştirme tutumlarına ve demografik özelliklere bağlamıştır.

Bu duruma dair bir diğer açıklamada TOBAH Ölçeğinin puanlama yapısıyla ilişkili olabilir, zira bir çocuğun verdiği cevabın güvenli sayılabilmesi için gerekli nitelikler Türk kültürüne uygun olmayabilir. Hali hazırda bağlanma örüntülerinin kodlanması ile ilgili çeşitlilik ve bunlar arasında tam bir uyumun olmaması (Solomon ve George, 2016) da bu durumu ortaya çıkartmış olabilir.

Araştırmada bağlanma ile kardeş sayısı, doğum sırası, bedensel temas, doğum türü, ebeveyn medeni durumu, ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveyn çalışma durumu, ebeveyn kaybı, doğum türü ve ilk yıl çocuğa kimin bakım verdiği değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ülkemizde çocukların bağlanma örüntüleri üzerine yapılan araştırmalarda bağlanma örüntüleri ile sosyoekonomik, demografik değişkenler arasındaki ilişki hakkında farklı farklı sonuçların çıktığı görülmektedir (Görgü, 2015; İlaslan, 2009; Seven, 2006; Şahin, 2019; Yıldız, 2008). Bağlanma örüntüleri ile bu değişkenlerin arasındaki ilişkinin araştırmalar arasında tutarlılık göstermemesi, bağlanma stiline oluşması ve kuşaklararası aktarımında kilit rolün bakım verenlerin mentalizasyon becerileri ve yansıtıcı işlevlerinin (reflective functioning) olduğunu söyleyen açıklamaları (Fonagy, Target, Steele ve Steele, 1998; Fonagy, Gergely ve Target, 2007) düşündürmektedir. Bununla beraber yukarıda bahsedildiği üzere demografik, sosyoekonomik ve kültürel etkilerin, bakım verenlerin çocuklarına olan dikkatlerini, duyarlılıklarını ve tutumlarını etkileyerek mentalizasyon becerilerine etki ediyor olması oldukça mümkün gözükmektedir.

Araştırmanın konusunu teşkil eden bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde ikisi arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ülkemizde oyun becerileri ile bağlanma arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma daha önce yapılmamıştır. Ayrıca oyun becerilerini ölçen ölçme araçlarının Türkçe uyarlamalarının çok sınırlı olmasından dolayı (Kaytez ve Durualp, 2014) da spesifik olarak oyun becerilerini araştıran çalışmaların sayısı sınırlıdır. Bu çalışmada da kullanılan ve Fazlıoğlu ve arkadaşlarının (2013) geliştirmiş oldukları “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ile de ülkemizde sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Sonuç olarak yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı araştırmamızda bağlanma ve oyun becerileri arasındaki ilişkinin yorumlanacağı ülkemize ait bir literatür doğrudan bulunmamaktadır. Haliyle bağlanma ve oyun becerilerini arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek faktörleri araştıran aşağıda verilen çalışmaların sonuçları üzerinden araştırmamızdaki sonuç yorumlanabilmektedir.

Sezer ve ark. 'ın (2016) yapmış olduğu çalışmada aile içi etkili iletişim ile oyun becerileri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Oyun ile ilişkinin niteliği arasındaki bağı inceleyen Yeşilyaprak ve Akgün (2010) ve Akgün ve Yeşilyaprak (2011) da bu ikisi arasında yine pozitif yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Görgü (2015) ise güvenli bağlanan çocukların annelerinin daha az kontrolcü özellikler gösterdiğini ifade etmektedir. Bu araştırmalar oyun becerileri ile ilişkisel faktörlerin ilişkisini doğrudan göstermektedir. Oyun becerileri ile bakım verenlerle kurulan ilişki arasında pozitif bir ilişkinin olması yurtdışı literatür ile de uyumlu gözükmektedir (Howes ve Stewart,1987; Guerny ve Ryan 2013 akt. Tortamış Özkaya,2015). Bu durum bağlanma kuramının başında Bowlby 'nin (1969, 1973, 1980) işaret ettiği üzere güvenli bağlanan çocukların oyun ve keşif için ihtiyaç duydukları güvenli ilişkiye gönderme yapmaktadır.

Bu sonuçlardan farklı olarak Kök (2017) tarafından yapılan araştırmada “oyun davranışları ile ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişki” arasında bir bağlantı bulunamamıştır. Ancak bu araştırmada çocukların oyun davranışlarını belirlemede kullanılan ölçeği araştırmacı kendisi uygulamıştır. Bu durum, çocuğun oyun becerilerini onu daha uzun süre gözlemleme imkanını bulmuş biri tarafından yapılmasının daha uygun olup olmayacağı sorusunu beraberinde getirmektedir. Araştırmamızda bu sorunun önüne geçmek hem de objektiviteyi sağlamak amacıyla oyun davranışlarını belirlemede kullanılan ölçek öğretmenlere uygulanmıştır.

Oyun becerileri ile ilişkisel faktörlerin daha dolaylı ilişkisini ortaya koyan araştırmalara bakıldığında ise Sümer ve Şendağ (2009), anaokulu düzeyindeki çocukların güvenli bağlanma stili ile olumlu benlik algısı ve düşük kaygı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Yine Yerlioğlu (2010) çocuklardaki güvenli bağlanma ile anne hassasiyeti, kendini denetleme ve sosyo-duygusal uyum arasında ilişki bulmuştur. Şahin (2015), çocuklardaki güvenli bağlanma ile soyutlama, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerileri arasında ilişki tespit ederken, benzer şekilde Türköz (2007) de güvenli bağlanma ile problem çözme arasında olumlu bir ilişki betimlemiştir. Çocukların bağlanma örüntüleri ve oyun becerileri ile ilgili ülkemizde yapılan bu araştırmaların sonuçları bir araya getirildiğinde, güvenli bağlanma örüntüsü ile ilişkili olan olumlu benlik algısı, sosyo-duygusal uyum, kendini denetleme, duygu düzenleme, problem çözme, esneklik ve soyutlama becerileri aynı zamanda oyun becerileriyle de doğrudan veya dolaylı ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu noktada bağlanma ve oyun becerileri arasında ilişki bulan araştırmamızın sonucu tüm bu araştırma sonuçlarıyla uyumlu gözükmektedir.

Yurt dışı literatüre bakıldığında ise güvenli bağlanan çocukların hayali oyunlarda daha iyi olduğu alandaki ilk araştırmalardan (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985) beri bilinmektedir. Sembolik oyunlarda daha iyi oldukları (Meins, Fernyhough, Russell ve Clark- Carter, 1998; Slade, 1987.) Fonagy ve Target (1997) birlikte ve rol yapılan oyunların zihinsel durumlarını anlamaya imkan yarattığını ve güvenli bağlanan çocukların yetişkinlerle olan oyun oyunlarda onlara daha fazla güvenebildiğini ifade etmiştir. Akranlarla olan oyunlarda da çocukların bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur (Lindsey, Caldera ve Tankersley, 2009). Güvenli bağlanan çocukların anneleri, çocuklarının gelişimsel sınırlarına daha dikkatli oldukları için oyunlardaki görevleri, güvensiz bağlanan çocuklara göre daha başarılı şekilde yerine getirdikleri görülmüştür (Meins ve Russel, 1997). Bu araştırmalardan Graig ve Howe (2001) de işaret ettiği şekliyle çocuğun güvenli bağlanmasını sağlayan bakım verenin duyarlılığının aynı zamanda çocuğun zihinsel durumuna ve gelişimsel seviyesine hassas olarak ona bilişsel ve duygusal anlamda yakınsak gelişim alanı (zone of proximal development) alanı sunduğu çıkartılabilir. Güvenli bağlanmanın, oyun becerilerine katkısı kadar, oyun becerilerinin de güvenli bağlanmaya katkısı kaçırılmamalıdır (Duch, Marti, Wu, Snow, ve Garcia, 2019). Yukarıda bahsedildiği üzere oyun sayesinde hem çocukta hem de bakım verenlerde tarafların birbirlerinin zihinsel durumlarını anlayıp, yansıtabilecekleri, güvenli bir alan oluşmaktadır.

Araştırmanın başka bir önemli inceleme konusu olan 6 yaş çocuklarının oyun becerileri ile yukarıda bahsedilen demografik ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında sadece kardeş sahibi olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Taylı (2007) tarafından yapılan “Kardeş Sahibi Olup Olmama Durumunun Okul Öncesi Dönemdeki Sosyal Oyuna Etkisi” araştırmada kardeşli ve tek çocuk olma durumunun oyun tercihleri konusunda farklılık oluşturduğunu ortaya koymuştur. Kardeşli olan çocukların işbirlikçi, grup ile beraber oyunları (itiş-kakış oyunları) fakat tek çocukların yalnız başına, gözlem ile yapılan oyunları tercih ettikleri belirlenmiştir. Ancak araştırmada dile getirilen başka bir nokta ise tek ve kardeşli çocuğun oyun becerisi ile ilgili yanlı ve sınırlı sayıda yazın olduğu yönündedir. Araştırmacı yalnız başına oynanan oyunları, görüş ayrılıklarının en fazla olduğu oyunlar olarak tanımlamıştır. Bunun yanında yalnız oynanan oyunların, grup içinde fikir ayrılıkları ve ilişki güçlükleri ile bağlantılı olduğunu bulmuştur.

Bir başka çalışmadaysa grup ile yapılan (itiş-kakış) oyunlar arttıkça akran zorbalığına, saldırganlık ve kaygı düzeyinde artışın olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır (Ogelman ve Sarıkaya, 2014 akt. Yokuş ve Konokman,2019).

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşamın en doğal ilişkilerinden birisi, anne ile bebek arasındaki bağıdır. Bu bağı nasıl ortaya çıktığı, niteliği, eksikliğinde ortaya çıkan sorunlar, yaşamın devamını ve insan davranışlarını nasıl etkilediği birçok araştırmacı için inceleme konusu olmuştur. Bu tez çalışmasında da bağlanmanın oyun becerilerini nasıl etkilediği araştırılmıştır. Bu amaçla okula yeni başlamış olan 6 yaş grubu öğrencileri üzerinde bir araştırma çalışması yapılmıştır. Araştırmada çocuklara ait demografik bilgiler annelerinden, oyun becerilerine ait bilgiler de öğretmenlerinden alınmıştır. Çocukların bağlanma stilleri, “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği” (TOBAH) ile, oyun becerileri ise “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ile tespit edilmiştir.

Bowlby’ye göre bağlanma kuramı; etiyojisi, psikodinamik yaklaşımlar ve nesne ilişkileri üzerine kurulan bir gelişim kuramıdır. Bowlby’ye göre insanlar evrim süreci içerisinde, oldukça güçlü bir bebek-anne bağı ile yaratılmışlardır. Bağlanma sistemi, Bowlby’nin 1973 yılındaki araştırmasına göre, bebeğin kendisine bakım veren kişiye karşı yaklaşmasını açıklamakta, ayrıca bebeğin dışarıdan gelecek olan bütün tehlikelere karşı korunmasına olanak sağlamaktadır. Bağlanma sisteminin temel amacı, bebeğin bakımını yapan kişi ile bebeğin arasında kurulacak olan yakın ilişkinin korunmasıdır. Böylece bebeğin güven içinde büyüebileceği bir ortam sunulmuş olmaktadır.

1978 yılında Ainsworth’un yayımlanmış olan bir araştırmaya göre bağlanma, oluşturulmuş olan duygusal bağı ortaya koymaktadır. Bağlanma biçimi hiçbir şekilde diğer bir bağlanma biçimi ile yer değiştirmemektedir. Ainsworth, bağlanmayı laboratuvar koşullarında incelemiştir. Güvensiz ve güvenli bağlanma biçimleri arasındaki farkları ortaya çıkarmıştır.

Bireyin yaşantısında zihinsel ve fiziksel gelişim dinamikleri önemli bir yere sahiptir. Bu dinamiklerin olumlu yönde ilerleyebilmesi için bebekle ebeveynler arasında kurulan bağlanmanın güvenli olması gereklidir. Yapılan araştırmalarda, anneye ve babaya güvenli bağlanan bireylerin arkadaşlık ilişkilerinde başarılı, depresyondan uzak, problem çözme becerilerinin gelişmiş ve sosyal becerilerinin de yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Güvenli bağlanan bireyler aksi durumda olan bireylere göre sosyal ve fiziksel becerilerini daha rahat geliştirebilmektedirler. Ebeveynleri ile oluşturdukları güvenli bağ, bireylere sevildiği duygusunu hissettirerek, daha özgüvenli ve mutlu olmalarına neden

olmaktadır. Bu durum öteki bireylerle kuracakları iletişimlere ve problem çözme becerilerine de önemli katkılar sağlamaktadır.

Oyun, 6 yaş dönemi çocuklarının en yaygın sosyalleşme etkinliği olduğu, onların akranları ve yetişkinlerle sürdürdükleri etkileşim örüntülerini dolaysız şekilde göstermektedir. Bu haliyle oyun çocukların gelişimini takip etmeyi sağlayan en önemli araçlardan biridir. Oyunların gözlemlenmesi üzerinden çocukların dil ve sembolik ifadelerini de kapsayan iletişim becerileri, sosyal etkileşimlerinin niteliği, olgusal bilgi düzeyleri, durumlar üzerindeki kontrol becerileri, motor koordinasyonları vb. birçok becerileri değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte ülkemizde yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde önemli bir yere sahip olan oyun becerileri ile ilgili çok az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu noktadan hareketle, bu tez çalışmasında 6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak, çocukların bağlanma stillerinin, oyun becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin analizi sonucunda çocukların bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 6 yaş dönemindeki çocuklardan bağlanma figürleriyle gelişen güvenli bağlanma stiline sahip çocukların oyun becerilerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Kaçınmacı ve olumsuz bağlanma stillerine sahip çocukların oyun becerilerinin ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada yaşanan güçlükler ve bulunan bulgular değerlendirildiğinde, gelecekteki çalışmalara yönelik önerilerde bulunulabilir;

Araştırmada 6 yaş çocuklarına uygulanan çalışmada (TOBAH: Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği), çocuklara kağıt kalem ölçeği yerine oyun odaklı bir hikaye ölçeğinin uygulanmasının faydalı olduğu görülmüştür. Çocukların çalışma boyunca aktif olarak katılım sağladıkları gözlenmiştir. Bunun yanında oyuncakların olması sadece çocuk değil aile ve öğretmenlerin de aktif katılımını sağlamıştır. Bu nedenle ailelerle yapılan görüşmeler daha uzun sürede gerçekleşmiştir. Bu süre göz önüne alındığında benzer bir araştırmanın yapılabilmesi için uygulamanın yapılacağı yerlerde uygun bir ortamın yaratılması gelecek araştırmalar için önem arz etmektedir. Söz konusu durumdan dolayı bu ortamı sağlayabilen 8 okul ile araştırma sınırlı tutulmak zorunda kalınmıştır.

Araştırma sürecinde “Oyun Becerileri Ölçeği” önce annelerle doldurulmuş ancak verilen cevaplarda annelerin sürekli olarak en yüksek puanları verdiği görülmesi üzerine ölçeği geliştiren kişilere danışılarak ölçek öğretmenlerle doldurulmuştur ve öğretmenlerin çocukların

oyun becerilerine dair gözlemlerinin daha objektif olduğu gözlenmiştir. Bu konuyla ilgili yapılacak gelecek araştırmalarda öğretmenlerin öğrencilerinin oyun becerilerini değerlendirmesi üzerine kurulması daha makul gözükmetedir ve öğretmenlere yönelik araçların geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Her ne kadar ülkemizde oyun becerileri ile ilgili sınırlı sayıda araştırma mevcut olsa da bunlar göz önüne alınarak, okul öncesi dönemdeki çocukların oyun becerilerini test etmeye yönelik yeni ölçme araçları geliştirilip yeni araştırmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

Çocukların bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkileri etkileyen bilişsel ve sosyal gelişim boyutları, ebeveyn tutumlar ve güvensiz bağlanma stillerine sahip (düşmanca/olumsuz, kaçınmacı) çocukların oyun becerilerini etkileyen diğer faktörler daha görüşmeler ve anketler aracılığı ile detaylı olarak incelenebilir. Bunların da ötesinde çocukların oyun becerileri ile diğer tüm gelişim alanlarındaki farklı becerileri arasındaki ilişkiler incelenip bu çocukların oyun becerilerini geliştirecek/arttıracak etkinlikler tespit edilebilir.

Ayrıca bu araştırma çalışması, farklı örneklem ve yaş gruplarıyla tekrarlanarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abram, J. (2007). *The language of Winnicott a dictionary of Winnicott's use of words*. London,UK : Karnac Books.
- Ainsworth, M. D. S. and Bell, S. (1970). Attachment, exploration and separation: illustrated by the behaviour of one-year olds in strange situation. *Child Development*, 41(1), 49-67.
- Ainsworth, M. D. S. and Bell, S. (1972). Infant crying and maternal responsiveness. *Child Development*, 43, 1171-1190.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. and Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. (1997). The personal origins of attachment theory. An interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky. *Psychoanal Study Child*, 52, 386-405.
- Akbay, S. E. (2015). *Ana-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünün incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Akgün, E., & Yeşilyaprak, B. (2010). Çocuk anababa ilişki ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Balikesir University Journal of Social Sciences Institute*, 13(24).
- Akgün, E., & Yesilyaprak, B. (2010). Effectiveness of the training program in improving mother child relationship through play. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(2), 123.
- Akın, A., Dilek, N., ve Aslan, T. (Eds.). (2015). *Eğitimde kullanılan güncel ölçme araçları*. (2.basım). Ankara: Nobel Yay.
- Alan, H. (2011). *Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Desteğin Anne Bebek Bağlılığına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Arslan, F. ve Uzun, Ş. (2008). Hemşirenin postnatal eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 28, 736-742.
- Banase, R. (2004). Attachment style and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 273-282.

- Barnett, L. A. (1990). Developmental benefits of play for children. *Journal of Leisure Research*, 22(2), 138-153.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of Four Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-308.
- Bartholomew, K. ve Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment do they converge? In J. A. Simpson and W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships*. New York: The Guilford Press.
- Beydağ, K. D. (2007). Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6, 474-484.
- Bildik, T. (2013). Ölüm, Kayıp, Yas ve Patolojik Yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229.
- Blehar, M., Lieberman, F. ve Ainsworth, M. D. S. (1977). Early face to face interaction and its relation to later infant-mother attachment. *Child Development*, 48, 182-194.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss. Vol.1 Attachment*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss. Vol. 2 Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma ve kaybetme 1, Bağlanma*. (T. V. Soylu, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J. (2014). *Bağlanma ve kaybetme 2: Ayrılma*. (M. Sever, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J. (2015). *Bağlanma ve kaybetme 3: Kaybetme*. (M. G. Güran, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20-28.
- Bonanno, G. A. and Kaltman, S. (2001). The varieties of grief experience. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 705-734.

- Bozan N. (2014) *Okul öncesi eğitimde oyunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bredkamp, S. (2015). *Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar* (2. Baskı). (Z. H. İnan ve T. İnan, Çev.). Ankara: Nobel Akademi.
- Bretherton, I. (1990). Communication patterns, internal working models, and the intergenerational transmission of attachment relationships. *Infant mental health Journal*, 11(3), 237-252.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28(5), 759.
- Budak, O. (2016). *4-5 yaş çocuklarının oyuncak tercihleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. basım). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Carlander, A. K. K., Edman, G., Christensson, K., Andolf, E., & Wiklund, I. (2010). Contact between mother, child and partner and attitudes towards breastfeeding in relation to mode of delivery. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 1(1), 27-34.
- Cassidy, J. (1988). Child-mother attachment and the self in six-year-olds. *Child development*, 121-134.
- Cassidy J. (2008). The Nature of a Childs Ties. In J. Cassidy and P.R Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment*.(pp. 3-22). Guilford Press.
- Cohen, O. and Katz, M. (2015). Grief and growth of bereaved siblings as related to attachment style and flexibility. *Death Studies*, 39, 158-164.
- Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment shape perceptions of social support: Evidence from experimental and observational studies. *Journal of Personality And Social Psychology*, 87(3), 363-383
- Çalışır, H., Karaçam, Z., Akgül, F. A. ve Kurnaz, D. A. (2009). Doğum sonrası ebeveynlik davranışı ölçeği'nin Türkçe formunun geçerliği ve güvenilirliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12, 1-8.

- Deniz, M. E., Hamarta, E. and Arı, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33(1), 19-32.
- Duch, H., Marti, M., Wu, W., Snow, R., & Garcia, V. (2019). CARING: The Impact of a Parent–Child, Play-Based Intervention to Promote Latino Head Start Children’s Social–Emotional Development. *The journal of primary prevention*, 40(2), 171-188.
- Duman, G. (2015). *Beden eğitimi ve oyun*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Durualp, E., Kaytez, N. ve Girgin, B. A. (2017). Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18, 129-138.
- Fazlıoğlu, Y., Ilgaz, G. ve Papatğa, E. (2013). Oyun becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 239-250.
- Feeney, J. A. and Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291
- Fisher, K. R., Hirsh- Pasek, K., Newcombe, N., & Golinkoff, R. M. (2013). Taking shape: Supporting preschoolers' acquisition of geometric knowledge through guided play. *Child development*, 84(6), 1872-1878.
- Fonagy, P., Steele, H., & Steele, M. (1991). Maternal representations of attachment during pregnancy predict the organization of infant- mother attachment at one year of age. *Child development*, 62(5), 891-905.
- Fonagy, P., & Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and psychopathology*, 9(4), 679-700.
- Fonagy, P., Target, M., Steele, H., & Steele, M. (1998). Reflective-functioning manual, version 5.0, for application to adult attachment interviews. *London: University College London*.
- Fonagy, P. and Target, M. (2003). *Psychoanalytic Theories-Perspectives From Developmental Psychopathology*, New York: Routledge.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Target, M. (2007). The parent infant dyad and the construction of the subjective self. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(3–4), 288–328
- Forti-Buratti, M. A., Palanca-Maresca, I., Fajardo-Simón, L., Olza-Fernández, I., Bravo-Ortiz, M. F. and Marín-Gabriel, M. Á. (2017). Differences in mother-to-infant bonding

- according to type of C-section: Elective versus unplanned. *Early Hum Development*, 115, 93-98.
- Fraley, R. C. and Bonanno, G. A. (2004). Attachment and loss: a test of three competing models on the association between attachment-related avoidance and adaptation to bereavement. *Society for Personality and Social Psychology*, 30(7), 878-890.
- Görgü, E. (2015). *Okula devam eden çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Graham, K. L., & Burghardt, G. M. (2010). Current perspectives on the biological study of play: signs of progress. *The Quarterly Review of Biology*, 85(4), 393-418.
- Graig, A. and Howe, D. (2001), Social understanding, attachment security of preschool children and maternal mental health. *British Journal of Developmental Psychology*, 19: 381-393. doi:[10.1348/026151001166164](https://doi.org/10.1348/026151001166164)
- Güleşen, A. ve Yıldız, D. (2013). Erken postpartum dönemde anne bebek bağlanmasının kanıta dayalı uygulamalar ile incelenmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 12(2), 177-182.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1994). Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve (A. Dönmez, Çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 16-17, Mart-Haziran 2000, 29-50.
- Heidegger, M. (2004). *Varlık ve Zaman* (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul: İdea Yayınları.
- Herrington, S., & Brussoni, M. (2015). Beyond physical activity: the importance of play and nature-based play spaces for children's health and development. *Current obesity reports*, 4(4), 477-483.
- Howes, C., & Stewart, P. (1987). Child's play with adults, toys, and peers: An examination of family and child-care influences. *Developmental Psychology*, 23(3), 423.
- Isenberg, J. P., & Quisenberry, N. (2002). Play: Essential for all children. A position paper of the Association for Childhood Education International. *Childhood Education*, 79(1), 33-39.
- Janssen, I., & LeBlanc, A. G. (2010). Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 7(1), 40

- Johnson, A. N. (2008). Promoting maternal confidence in the NICU. *J Pediatr Health Care*, 22, 254-257.
- Johnson, K. (2013). Maternal-Infant Bonding: A Review of Literature. *Int J Childbirth Educ*, 28, 17-22.
- Kandır, A. T. ve Şahin, F. (2011). *Eğitici Oyuncaklar*. İstanbul: Morpa Kültür Yay.
- Karakulak, H. (2009). *Anne-bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması (Aydın örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Karakuş, G., Öztürk, Z. ve Tamam, L. (2012), Ölüm ve Ölüm Kaygısı, *Adana Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1), 42-79.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9.basım). Ankara: Nobel Yayın Dağ.
- Kart, N. M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kavlak, O. (2004). *Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kavlak, O. ve Şirin, A. (2007). Anne ve Babaya Ait Bağlanma ve Hemşirenin Sorumlulukları, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 183-194.
- Kennell, J. H., & Klaus, M. H. (1984). Mother-infant bonding: Weighing the evidence. *Developmental Review*, 4(3), 275-282.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. Ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Keskin, S. (2005). Çocuk-anne ikili ilişkisi koşullu mu? *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 25, 781-785.
- Knox, J. (1999). The relevance of attachment theory to a contemporary Jungian view of internal world: internal working models, implicit memory and internal objects. *Journal of Analytical Psychology*, 44, 511-530.
- Kobak, R. R. and Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59, 135-146.

- Koçyiğit, S., Sezer, T. ve Yılmaz, E. (2015).60-72 aylık çocukların sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri ile oyun becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(23), 209-218
- Koukourikos, K., Tzaha, L., Pantelidou, P., & Tsaloglidou, A. (2015). The importance of play during hospitalization of children. *Materia socio-medica*, 27(6), 438.
- Kök, E. E. (2017). *Anaokuluna devam eden çocukların ebeveynleri ile ilişkilerinin çocukların oyun davranışlarına yansımalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kübler-Ross, E. (1997). *Ölüm ve Ölmek Üzerine*. İstanbul: Boyner Yayınları.
- Lang, C. (2009). *Bağlanma* (N. Üzel ve S. Özbacı, Çev.). Ankara: Modern Tıp Kitabevi.
- Lieberman, M., Doyle, A. B. and Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child Development*, 70(1), 202-213.
- Lindsey, E. W., Caldera, Y. M., & Tankersley, L. (2009). Marital conflict and the quality of young children's peer play behavior: The mediating and moderating role of parent–child emotional reciprocity and attachment security. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 130.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the society for research in child development*.
- Main, M. and Solomon, J. (1986). Discovery of a new, in secure disorganized/disoriented attachment pattern. In T. B. Brazelton and M. Yogman (Eds.), *Affective Development in Infancy* (pp. 95-124). Norwood, New Jersey: Ablex.
- Main, M. and Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. M. Greenberg, D. Cicchetti, and E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the Preschool Years: Theory, Research and Intervention* (pp. 121-160). Chicago: University of Chicago Press.
- Manav, G. ve Yıldırım, F. (2010). Term ve preterm bebek annelerinin bebeklerini algılama durumları. *Cumhuriyet Medical Journal*, 32, 149-157.
- May, R., & Yalom, I. (1989). Existential psychotherapy. *Current psychotherapies*, 363-402.

- Mayseless, O. (2005). Ontogeny of attachment in middle childhood: Conceptualization of normative changes. In K. A. Kerns and R. A. Richardson (Ed.), *Attachment in middle childhood* (pp. 1-23). New York: Guilford Press.
- Meins, E., & Russell, J. (1997). Security and symbolic play: The relation between security of attachment and executive capacity. *British Journal of Developmental Psychology*, 15, 63–76.
- Meins, E., Fernyhough, C., Russell, J., & Clark-Carter, D. (1998). Security of attachment as a predictor of symbolic and mentalising abilities: A longitudinal study. *Social development*, 7(1), 1-24.
- Mesman, J., Van Ijzendoorn, M. H., & Sagi-Schwartz, A. (2016). Cross-cultural patterns of attachment. *The handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 852-877.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. *Advances in experimental social psychology*, 35, 56-152.
- Moreno, M. A. (2016). Supporting child play. *JAMA pediatrics*, 170(2), 184-184.
- Nijhof, S. L., Vinkers, C. H., van Geelen, S. M., Duijff, S. N., Achterberg, E. M., van der Net, J., ... & van der Brug, A. W. (2018). Healthy play, better coping: The importance of play for the development of children in health and disease. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*.
- Noyman-Veksler, G., Herishanu-Gilutz, S., Kofman, O., Holchberg, G., & Shahar, G. (2015). Post-natal psychopathology and bonding with the infant among first-time mothers undergoing a caesarian section and vaginal delivery: sense of coherence and social support as moderators. *Psychology & Health*, 30(4), 441-455.
- O'Connor, D., Treasure, T., Robinson, C., McCormack, M., & O'Rourke, V. (2017). Child's play the developmental benefits of the play choices of modern children: Implications for school curricula. *10th annual International Conference of Education, Research and Innovation*.
- Özbek, A. Miral, S. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı Açısından Prematürite. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 317-327.
- Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve oyun: Çocuğa oyunla yardım*. Ankara: Anı Yay.

- Özkan, H., Kanbur, A., Apay, S., Kılıç, M., Ağapınar, S. ve Özorhan, E. Y. (2013). Annelerin doğum sonu dönemde ebeveynlik davranışlarının değerlendirilmesi. *Şişli Etfal Hastanesi Bülteni*, 47, 117-121.
- Öztürk, H. ve Demir, Ü. (2001). Erken devrede emzirmenin anne-bebek sağlığı açısından yararları. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 4, 1-5.
- Palma, M. S., Pereira, B. O., & Valentini, N. C. (2014). Guided play and free play in an enriched environment: Impact on motor development. *Motriz: Revista de Educação Física*, 20(2), 177-185.
- ParticipACTION . The 2015 ParticipACTION Report Card on Physical Activity for Children and Youth. Toronto: ParticipACTION; 2015. The Biggest Risk is Keeping Kids Indoors. Available from: http://www.participaction.com/sites/default/files/downloads/Participaction-2015ReportCard-FullReport_4.pdf. [Google Scholar]
- Saracho, N. (2004). Supporting literacy-related play: roles for teachers of young children. *Early Childhood Educational Journal*, 31(3), 201-206.
- Seven, S. ve Güngör Aytar, A. (2010). Tamamlanmamış oyuncak bebek ailesi hikayeleri ölçeği'nin Türk çocuklarına uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 489-513.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sezer, T., Yılmaz, E. ve Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 185-204.
- Slade, A. (1987). Quality of attachment and early symbolic play. *Developmental psychology*, 23(1), 78.
- Solomon, J., & George, C. (2016). The measurement of attachment security and related constructs in infancy and early childhood. In J. Cassidy & P. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (3th ed.) (pp. 366–396). New York: Guilford Press

- Soysal, A. Ş., Ergenekon, E. ve Aksoy, E. (1999). Yenidoğan döneminde hastanede uzun süreli tedavi görmenin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkileri: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 266-270.
- Soysal, A. Ş., Öktem, F., Ergenekon, E. ve Erdoğan, E. (2000). Doğum türü değişkeninin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 3, 75-85.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8, 88-99.
- Spangler, G., & Grossmann, K. E. (1993). Biobehavioral organization in securely and insecurely attached infants. *Child development*, 64(5), 1439-1450.
- Stahmer, A. C. (1995). Teaching symbolic play skills to children with autism using pivotal response training. *Journal of autism and developmental disorders*, 25(2), 123-141.
- Strickland, B. R. (2001). *The Gale encyclopedia of psychology*. Gale.
- Sümer, N., & Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63).
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B. (2009). Bağlanma ve psikopatoloji:bağlanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve obsesif-kompulsif bozuklukla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.
- Şanlı, Y. ve Öncel, S. (2014). Kadınların doğum sonrası fonksiyonel durumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Turk J Obstet Gynecol*, 11, 105-114.
- Şener, Ş. ve Karacan, E. (1999). Ben Hasta Değilim Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü. Ekşi A. (Ed.), *Anne-bebek-çocuk etkileşiminde olumlu ve olumsuz özellikler* (ss.35-44). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Tanış, Z. (2014). *Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Taylı, A. (2007). Kardeş sahibi olup olmama durumunun okulöncesi dönemdeki sosyal oyuna etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.7(1), 103-115
- Taylor, A., Atkins, R., Kumar, R., Adams, D. and Glover, V. (2005). A new mother-to-Infant Bonding Scale: links with early maternal mood. *Arch Womens Mental Health*, 8, 45-51.

- Thorp, D. M., Stahmer, A. C., & Schreibman, L. (1995). Effects of sociodramatic play training on children with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 25(3), 265-282.
- Tobias, A. (2015). Young Children at Play. Bank Street College of Education. Retrieved from <http://educate.bankstreet.edu/progressive/5>
- Trowell, J. A. (1983). Emergency caesarian section: A research study of the mother/child relationship of a group of women admitted expecting a normal vaginal delivery. *Child abuse & neglect*, 7(4), 387-394.
- Özkaya, B. T. (2015). Ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine odaklanan bir oyun terapisi yaklaşımı: Filial terapi. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar-Current Approaches in Psychiatry*, 7(2), 208-220.
- Torun, F. (2011). *Çocuk hakları öğretiminde oyun yönetiminin başarıya,kalıcığa ve tutuma etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Uluç, S. (2005). *Okul öncesi çocuklarda benliğe ilişkin inançlar, kişilerarası şemalar ve bağlanma ilişkisinin temsilleri arasındaki ilişki: Ebeveynlerin kişilerarası şemalarının ve bağlanma modellerinin etkisi* (Doctoral dissertation, Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).
- van IJzendoorn, M. H., & Kroonenberg, P. M. (1988). Cross-cultural patterns of attachment: A meta-analysis of the Strange Situation. *Child Development*, 59, 147–156.
- Wallin, D. J. (2007). *Attachment in psychotherapy*. Guilford press.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J. and Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.
- Wayment, H. A. and Vierthaler, J. (2002). Attachment style and bereavement reactions. *Journal of Loss and Trauma*, 7, 129-149.
- Weisberg, D. S., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Kittredge, A. K., & Klahr, D. (2016). Guided play: Principles and practices. *Current Directions in Psychological Science*, 25(3), 177-182.
- Winnicott, D. D. (2007). *Oyun ve gerçeklik* (T. Birkan, Çev.). İstanbul:Metis Yay.

- Yalom, I. (1999). *Varoluşçu Psikoterapi*. İstanbul:Kabalıcı Yay.
- Yerlioğlu, A. Y. (2010). The relation of attachment security with maternal responsiveness and child's socioemotional competence: using the attachment qset with a turkish preschool sample. *Boğaziçi University Master of Arts in Psychology. İstanbul.*
- Yıldız, C. (2008). *Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yokuş, G., & Konokman, G. Y. (2019). Analyzing Pre-school Children's Play Behaviors According to a Variety of Variables. *Kastamonu Education Journal*, 27(3).

EKLER

EK-1 : Veli Formu

VELİ FORMU

Çocuğun:	ANNE	BABA
Doğum Tarihi:	Yaş:	Yaşı:
Cinsiyeti:	Mesleği:	Mesleği:
Kardeş Durumu:	Öğrenim Düzeyi:	Öğrenim Düzeyi:
Kardeş sırası:		

Maas:

1000-2000:

2000-4000:

4000-6000:

6000 ve yukarı:

Formu dolduran Veli: Anne ( ) Baba ( ) Anne ve Baba birlikte ( )

Aşağıdaki soruları cevaplamanız elde edilen verilerin yorumlanmasında destekleyici olacaktır.

1. Anne ve Baba birlikte yaşıyor ( ) Anne-baba ayrı ( )
(Anne-baba ayrıysa cevaplandırın) çocuk kaç yaşında iken ayrılık gerçekleşti (.....)
2. Ebeveynlerden biri hayatta değil ( ).....
3. Doğum Türü: Normal ( ) Sezeryan ( )
4. Doğumu takip eden ilk yıl içinde bebekle en çok kim ilgilendi?
Anne ( ) Baba ( ) Anneanne/Babaanne ( ) Bakıcı ( )
5. Doğum Sonrası Depresyon Yaşadınız mı? Evet ( ) Hayır ( )
6. Kreş- Anaokulu Deneyimi Oldu mu? Evet ( ) Hayır ( )
7. Parka Gider mi? Evet ( ) Hayır ( ) Haftada .....Saat
8. Çocukla bedensel temas derecenizi belirtin:
Anne: Az-Yetersiz ( ) Normal ( ) Çok sık ( )
9. Çocukla ilişki biçiminiz:
Anne: Negatif ( ) Pozitif ( )
10. Çocuğunuz korkulu bir olay karşısında ilk olarak kime sığınır?
Anne ( ) Baba ( ) Bakıcı ( ) Diğer (lütfen belirtin) .....
11. Siz sıkıntılı olduğunuzda çocuğunuz size yaklaşır mı?
Anne: Evet ( ) Hayır ( )

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Elde edilecek verilerin bilimsel amaç taşıyan genel ortalama ve diğer istatistiksel çalışmalarda isim belirtilmeden kullanılmasını kabul ediyorum.

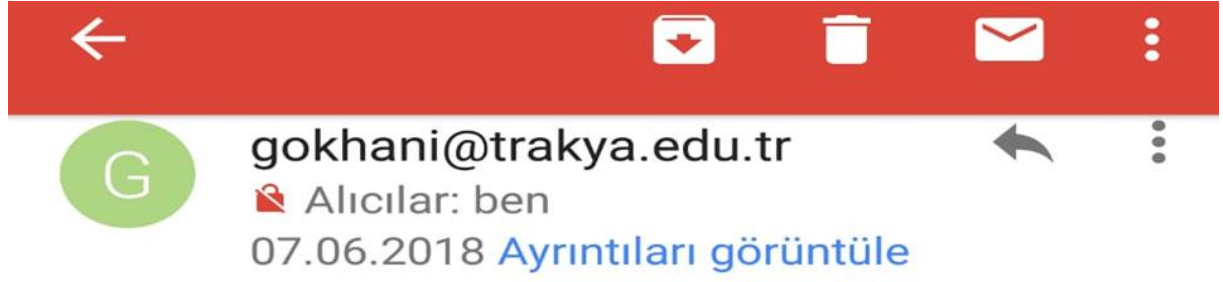
Tarih

---/---/---

İmza

.....

EK-2 Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği İzin Yazısı

Merhaba Hocam
Elbette ölçeği kullanabilirsiniz.
Ölçek ektedir.
İyi çalışmalar dilerim
Hoşçakalın...

Per, Haz 7, 2018 00:41 tarihinde , GÜLCE
NUR DİNÇER <bilmedigim@gmail.com>
tarafından yazıldı:

[Alıntılanan metni gizle](#)

Sayın Hocam,

Yüksek Lisans tezimde kullanmak amacıyla
ölçeğinizden istifade etmek istiyorum. Çocuklarda
bağlanma ve oyun becerilerini ölçmek istiyorum.
Sizin ve arkadaşlarınızın beraber yapmış olduğu"
OYUN BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ"
izniniz olursa araştırmamda kullanmak istiyorum.

Saygılarımla,Selamlar

EK-3 Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri (TOBAH) Ölçeği İzin Yazısı

Serdal SEVEN
Alıcılar: ben
05.08.2017 [Ayrıntıları görüntüle](#)

Merhabalar Gülce hanım,
Aşağıda telefon numaramı yazıyorum. Ararsanız görüşebiliriz.

Doç. Dr. Serdal SEVEN
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Okul Öncesi Anabilim Dalı

GÜLCE NUR DİNÇER <bilmedigim@gmail.com>
şunları yazdı (4 Ağu 2017 23:34):

[Alıntılanan metni gizle](#)

> Merhaba Serdal Hocam, Hasan Kalyoncu Ün. Klinik psikoloji YL 2.sınıf öğrencisi Gülcenur Dinçer . Geliştirmiş olduğunuz Tobah ölçeği ile ilgili bilgi edinmek amacıyla test hakkında sizinle görüşmek istiyorum.
>
> Gülce Nur Dinçer

EK-4 Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri (TOBAH) Ölçeği Sertifika Eğitim Kaydı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SÜREKLİ EĞİTİM, UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MERKEZİ
EĞİTİM/SERTİFİKA PROGRAMI KAYIT FORMU

Program Bilgileri

Program Adı: TOBAH Bağlanma Ölçeğinin Uygulama ve Kodlama Eğitimi
Eğitim Süresi: 16 Saat

Eğitim Günleri:

Eğitim Mekanı: Altunizade

Eğitim Ücreti: ██████████

Katılımcı Bilgileri

Katılımcının Adı Soyadı: GÜLCE NUR DİNÇER

TC Kimlik No: ██████████

Doğum Yeri ve Tarihi: ██████████

İş Tel: .....

Ev Tel: .....

Cep Tel: ██████████

Fax: .....

E-mail: bilmedigim@gmail.com

Ödeme Şekli: Peşin: / Kredi Kartı: (Mail Order formunu doldurunuz)

TOBAH BAĞLANMA ÖLÇEĞİNİN UYGULAMA VE KODLAMA EĞİTİMİ KAYIT ŞARTLARI

- 1- Gruplar 8-25 kişi olacaktır. 8 kişiden az talepte sınıf açılmayacak; 25 kişiden fazla olan sınıflar için bir başka grup açılacaktır.
- 2- Katılımcılar program başlamadan önce program ücretinin tamamını nakit ya da kredi kartı ile ödemek zorundadırlar. Zorunlu şartlar dışında kayıt iptali olmayacaktır.
- 3- Katılımcılar kursa %70 oranında devam etmek zorundadırlar. Devam zorunluluğunu yerine getiren katılımcılar, kurs sonunda yapılacak sınavda başarılı olmaları halinde "Kurs Bitirme Belgesi"; başarılı olamayanlar ise "Katılım Belgesi" almaya hak kazanırlar.

TOBAH Bağlanma Ölçeğinin Uygulama ve Kodlama Eğitimi ait şartları okudum ve kabul ettim.

Başvuru Tarihi:

Adı, Soyadı: GÜLCE NUR DİNÇER

İmza:

Sizin için hazırladığımız eğitim ve kurslarla ilgili bilgilendirilmek istiyor musunuz?

Evet

Hayır

Sayfa 1/1
FSMVÜ.UHD.FR-002/00
Yayın Tarihi: 01/10/2016

EK-5 İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.19971615
Konu :Anket ve Araştırma İzin Talebi

23/10/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 11.10.2018 tarihli ve 18981413 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 19.10.2018 tarihli tutanağı.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Gülce Nur DİNÇER'in "6 Yaş Çocuklarında Bağlanma Stillerinin Oyun Becerilerine Etkisi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Fatih ilçesinde bulunan eğitim kurumlarında öğrenim gören 6 yaş çocuklarının ebeveynlerine; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Genelge.
- 2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
23/10/2018

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Milli Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3fad-e510-33fd-813e-f52a koda ile teyit edilebilir.